

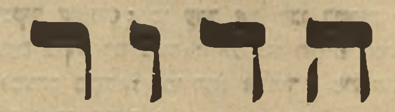
Nr. 7
חוברת ז.
שנה שניה.
הדור
יוצא אחת בשבוע
על ידי דוד פרישמאנן.
Hadôr — Das Jahrhundert.

תכן:

מחיר „הדור" ברוסיה:
לשנה 8 רובל, לחצי שנה 4 ר׳, לרבע שנה 2 ר׳ לחדש 75 ק׳.
מחיר „הדור" בחו"ל:
באשכנז: לשנה 17,50 מרק, לחצי שנה 8,75 מ־רק, לרבע שנה 4,50 מרק.
באוסטריה: לשנה 20 קר׳, לחצי שנה 10 קר׳ לרבע שנה 5 קר׳.
בצרפת: לשנה 21 פר׳, לחצי שנה $10^1/_2$ פר׳, לרבע שנה $5^1/_2$ פר׳.
באנגליה: לשנה 17,50 שילינג, לחצי שנה 8,75 שילינג, לרבע שנה 4,50 שילינג.
החותמים ברוסיה ובשאר ארצות (חוץ מאשכנז ואוסטריה) יפנו בחתימתם ובהזמנותיהם לחברת „תושיה" עפ״י הכתבת:
Издательство „ТУШІЯ," Варшава.
Verlag „Tuschijah", Warschau.
החותמים באשכנז ואוסטריה יפנו אל מר י. פישר בקרקוי
J. Fischer, Buchdruckerei, Krakau, Grodgsse 62.

מחיר כל חוברת: 20 קאפ׳. 40 העל׳.
בעד חילוף האדריסה: 40 העל׳, 20 קאפ.
מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט: 20 העל׳. 10 קאפ׳.
בעניני הרידקציה לפנות ע״פ האדריסה:
Д. Фришману, Варшава, Кармелицкая 27,
D. Frischmann, Warschau, Karmelicka 27.

Krakau, 22 März, 1904. Nr. 7. קראקוי, ו׳ ניסן, תרס״ד.

בֵּלְשַׁאצַּר

דְּרָמָה בְּאַקט אחד

מאת

הֶעְנְגֶיע רַאשֶׁע.

(סוף)

מחזה ששי.

נבו (שב ושתי זרועותיו עמוסות כלי זהב. מניח איתם על מעלות הכסא): אדוני, עשיתי את מצותך!

בלשאצר: האלה הכלים אשר לקח אבי מן ההיכל אשר בירושלים?

נבו: כן, המלך!

בלשאצר: קח את הגביע הזה ומלא אותו יין, נבו!

נבו נותן על יד המלך את הגביע המלא.

בלשאצר (נגש עם הגביע אל רחל. בלעג): הנה, יונתי, שתי! ראי הנה זה גביע מהיכל אלהים, זה אלהים אשר אליו את עובדת! אנכי צויתי למלא אותו יין, שתי ממנו! (מגיש את הגביע אל שפתיה).

רחל (בקול נורא): אל תחרף אלהים! נורא יהיה אלהים בקומו עליך למשפט!

בלשאצר (מצחק בבוז): האם תחשבי, נערה, כי מפני אלהיך יירא מלך בבל? ראי נא והביטי! את היין הזה אנכי שותה לכבוד בעל ועשתרות! (שותה) נבו, הבה עוד יין! (מגיש את הגביע שנית לרחל) ראי, הנה הרטיבו שפתי את הגביע, שתי מזה גם את ותני כבוד למלכך!

רחל מטה את ראשה לאחור.

בלשאצר: גם לשתות לא תאבי? על כן תשתינה הנשים אשר לי לפניך! נבו! (קורץ אל המחוללות) נבו, מלא את כל הגביעים יין ותן אותם על יד הנשים! — שתינה — ואחרי כלותכן לשתות — וירקתן אל תוך הגביעים!

רחל (פורשת כפיה ווועקת בקול פחרים): אל נא תשתינה! אל נא תשתינה

אל נא תחרפנה! אל נא תחרפנה את אלהים ארני! (הנשים משיבות את ידן מי הגביעים).

בלשאצר (בקול שאנה): מי ערב את לבו למרות את מצותי?

רחל (עוד הפעם בקול רם מאד): אל נא תחרפו את אלהים!

בלשאצר (מצחק בקול): מי הוא אלהיך? מה הוא אלהיך? חסר אונים ורצוץ כמטה הזה אשר אנכי שובר אותו — אנכי הוא מלך בבל! (ברגע דברו דועכים כל הנרות הרבים פתאם עד אשר יכבו כמעט; סערה נוראה תקום ורעם ירעם בגלגל. בקיר השיש השחור תראה מעט מעט כתובת־אש: „מנא תקל ופרסין"... כלם מחרישים מסביב ועומדים כנציבי אבן ועיניהם אל הכתובת. המלך מרים את ידיו כמו יחפוץ לגדור דרך בעד הרעה ומביט אחרי כן בעינים קמות על סביביו ומגשש בידיו למצוא משענת).

בלשאצר (בכבד פה) האם — האם — רואים אתם? הרואים אתם את — הכתובת? מה פשר הכתב הזה?... מי יודע לקרוא את הכתוב? (כלם מחרישים).

בלשאצר (מרים את קולו): מי יודע לקרוא את הכתוב? (אין איש עונה).

בלשאצר: לכו, לכו וקראתם לי את חרטמי ארצי, למען אשר יגידו לי את פשר האותיות ההם! מהרו והביאום! (פקידי צבא אחדים יוצאים בחפזון).

בלשאצר (נפעם): מה — מה פשר הכתב הזה? (תלונה עוברת בין הנאספים והולכת הלוך וגדולה. פקידי הצבא שבים ועמם שלשה אנשים זקנים).

מחזה שביעי.

בלשאצר (בקול רם): גשו ופתרו לי את דברי הכתובת הזאת! מי מכם היודע לקרוא אותה, ונתתי לו שרשרות זהב, וארגמן יהיה לבושו ושמתיו שליש במלכותי!

החרטום הראשון: ארוני, יודע אנכי את הכוכבים הנוצצים במעגל השמים לפתור אותם, ואולם את האותות האלה לא ראו עיני מעודי... מעודי לא קראתי דברים כאלה... אין אנכי יודע להגיד למלך את פשר הכתובת הזאת!

החרטום השני: המלך לעולם יחיה! בארצות רבות עברתי... לשונות עמים רבים אנכי יודע, ואולם, אהה ארוני, את הכתובת הזאת אין אנכי יודע! (בלשאצר עושה תנועה חזקה כנואש).

החרטום השלישי: ארוני, את מעוף הצפרים יודע אנכי לחשב ואת עתידות בני האדם יודע אנכי לחוש על פי המות המעין... ואולם האותות האלה זרו לי!

בלשאצר (מצחוק נואש): האתם הם החכמים אשר בארצי? הן לא נבונותם מן הקיפים! צאו מזה ואל תוסיפו לראות פני! צאו אם אין את נפשכם כי אוקע אתכם בראשיכם הנקלים לעיני השמש! (שלשת החרטמים יוצאים) — (בקצף) ואני מלך ומושל לארץ גדולה ולא ארע לקרוא גם בשם איש אחד אשר ידע לפתור לי את הדברים על הקיר?!

אספר (נגש מתוך הקהל): אדוני, שלחתי אל המלכה אשתך, אולי תדע לתת לך עצה, כי שמעתי אומרים אשר יודעת היא הרבה על דבר עבדיך הרבים.

מחזה שמיני.

המלכה באה ועמה שתי שפחות.

המלכה (משתחוה לפני בלשאצר): שלום למלכי ואישי! שמעתי, אדוני, כי נפשך נבהלה ואתה חפץ לדעת את אשר אין איש יודע.

בלשאצר (מראה על הכתובת ושפתיו נעות): הרואה את? הרואה את את אשר שם?

המלכה: רואה אנכי, אלופי, אותות נפלאים אשר כמוהם לא ראתה עיני עד היום...

בלשאצר (נואש): ואין איש יודע לקרוא אותם!

המלכה: חזק ואמץ! הנה איש יושב בארמונך אשר רוח אלהים קדושים בו והוא חכם ונבון כמוהם. ואביך נשאהו על החכמים והחווים בכוכבים והחשים עתידות, יודע הוא לפתור חלומות ולבאר מלים סתומות. גם יודע הוא לגלות מצפונות. ושם האיש דניאל, והוא מזרע היהודים. קרא נא, אדוני, לדניאל והוא יגיד פשר הכתובת הזאת.

בלשאצר: אספר, לך ועשית כאשר דברה המלכה (אספר נחפז ויוצא).

רחל (כמתעוררת מחלום, בדממה): דניאל! (בקול) דניאל! (המלכה משתחוה ויוצאת עם שפחותיה).

בלשאצר: הה, מי יתן והצליח היהודי הלז להרגיע את לבי!

מחזה תשיעי.

דניאל (בא לפני המלך): האם צוית לקרוא לי, אדוני?

בלשאצר: האתה אחד מן השבוים אשר הביא אבי המלך עמו מיהודה? האתה דניאל?

דניאל: אנכי דניאל, אדוני.

בלשאצר: הגד הוגד לי עליך כי חכם אתה ונבון כאלהינו!

דניאל: אדם אנכי ורק דעת אנוש לי. החכמה רק לאלהים!

בלשאצר: טוב. אבל אולי ידעת אתה את אשר נבצרה מן החכמים והחוזים אשר לי. ראה, אם־ידע תדע לקרוא לי את הכתובת אשר בזה ולהגיד לי את פתרונה, והיה לבושך ארגמן ושרשרות זהב אתן לך ושלישי תהיה לי במלכותי. (מתבונן אל הכתובת תפוש במחשבות).

רחל (ממהרת כמתגנבת אל דניאל ונושאת את כפיה אליו כמשביעה אותו): דניאל, דניאל, אל נא תקח את הארגמן אשר הוא נותן לך! אל נא תקח את הזהב אשר הוא שם עליך בידיו הטמאות! ראה, הנה גם לי אמר לתת את כסא המלכות

ואת אהבתו. ואני נשארתי נאמנה לך ולאלהינו! יודעת אנכי כי אין לבך אל הנשים. אבל אני. אני אוהבת אותך למיום ראיתי פניך בפעם הראשונה! יודעת אנכי כי חכם אתה וטוב — אל נא תקח את הארגמן אשר לכלב הזה — דניאל! היה נאמן לך!

דניאל: נערה, במי תעידי ככה?

רחל (חרש): סלח לדאגתי. אשר הרהיבתני לדבר באזניך. וללבי האוהב לך (שבה לאט).

בלשאצר (בעינים קמות אל דניאל): ועתה. יהודי חכם. היש לבך אל הארגמן ואם יכול תוכל להשיגו?

דניאל (בגאון לב): קח לך את מתנותיך ואת תשורותיך תן לאחרים. ואולם את דברי הכתב פתר אפתור לך. (בקול ההולך הלוך וחזק): אלהים ארוננו. הנעלה על כל. נתן נתן לאביך כח וכבוד וגדולה. וכל בני איש וכל העמים ירא יראו מפני האיש אשר לו כח כזה. אשר ברצותו המית וברצותו החיה. ברצותו הרים וברצותו השפיל. אפס כאשר רם לבו וכאשר רמו עיניו. ויהי נדה מכסאו וכבודו חלף. אז ראה ויבן כי הארון אלהים רם על כל רמים וממשלתו על כל הממלכות. ונתן אותן לאשר יבחר בו! (דממה קצרה) — (בקול חזק) אבל אתה. בנו בלשאצר. לא הכנעת את לבך. אם כי אחרית אביך ראית! עשית הרעה בעיני אלהי השמים ותצוה להביא לך את כלי היכלו הקדוש ותשת מהם יחד עם נשיך. ואת אלהי השקר אשר לך הללת. אשר לא יראו ולא יחושו. ואת האלהים. אשר נתן לך רוח באפיך ואשר נשמתך בידו. גדפת! — לכן שלח אלהים ממרום את ידו. ותכתוב היד את הדברים האלה. והדברים האלה הם: מנא. מנא תקל ופרסין! וזה פשר הדברים: מנא — מנה אלהים את מלכותך ויכלנה!... תקל — שקל אלהים את נפשך והנה היא קלה מאד... (בקול רם מאד) פרסין — פרש אלהים את מלכותך ויחלקנה ועוד מעט ותנתן לפרס ולמדי. ואת עמך יבוסם עד תמו!

בלשאצר (אוחז במצחו. מביט בעינים תועות ומנמנם): תנו לו — תנו לו. את אשר דברתי — — הלבישוהו ארגמן (מנתק שרשרת מעל צוארו) הנה קח לך השרשת... שב אל הכסא עמי!

דניאל (בקול נורא): קח לך את זהבך... קח לך את אדרת הארגמן אשר יכסה את מעלות כסאך. בלשאצר מלך בבל! ראה הנה באת עד לקצות דרכך... עוד מעט וארגמן אהר יכסה את מעלות כסאך! (יוצא בנחת).

רחל כורעת על ברכיה ושוטחת כפיה אחריו.

בלשאצר (שומע ועיניו מפיקות זועה): אל דמי הוא מנבא — מנבא הוא... דם יזרום מעל פני המעלות — (מביט בזועה על סביביו) מי — בין אלה — אחד אח — הן לא אמת הדבר... מתעתע הוא... אח — חלף הכתב... (אוטם אזניו בידו) אבל הסערה, הסערה מיללת עוד... קומו. הביאו יין! (האותות נעלמים ואולם הנרות דועכים כבראשונה) שתו והיו שמחים! שמחים תהיו! (כלם מחרישים).

בלשאצר (רוקע ברגלו): האין אתם שומעים? תנו בשחוק קולכם! רק שתה רק רקד! האם אינני המלך? האם המושל אינני? — אסר. מדוע קדרו עיניך?

א ס ר: ארוני, הסערה הומה בכח איתנים... בחצר הארמון נופלים העצים כשבלים...

ב ל ש א צ ר: יפלו נא... הלא חדשים יצמחו!

א ס ר: ארוני — עצים אשר ידי שני אנשים גם יחד קצרו מהקיף אותם...

ב ל ש א צ ר: הנה כן עצים לרוב יהיו לנו להסיק בם את המדורות (באכזריות). ראה, אסר, את העץ הגדול מכלם אצית לך, והיה לי לצלות עליו את בשרך בעודך חי, לשונך תמרה את פי!

א ס ר (קודר): הנה החרשתי, המלך!

ב ל ש א צ ר: לרגע הנכון החרשת... נבו! איה היין?

נ ב ו: ארוני, נמר היין פתאם כמררה (נופל לרגלי בלשאצר) אין אני יודע ארוני, את אשר היה לו... חסד, המלך!

ב ל ש א צ ר (רועד תחתיו): מר, אתה אומר? (בכבדות) היין? הוציאהו והבא אחר תחתיו! מדוע נאלמתם פתאם, מדוע ככה נדהמתם? (רואה את רחל) האח, יונתי, העודך פה? (הפץ לחבק אותה) בואי, נשקיני, שפתיך ארומות כמו ארגמן... ארומות כמו... (מביט סביב בזועה) מה היו הדברים אשר דבר? ארגמן אחר יכסה את המעלות? על מה נשא את המשא הזה? יהודיה, היודעת את את המשא הזה?

ר ח ל מביטה עליו בעינים מפיצות אימה.

ב ל ש א צ ר: בעיניך את אומרת לירא אותי... אל תביטי אל הכסא... אדרתי רובצת עליו... רק אדרתי היא... אדומה היא כדם... ושוליה מלאים את המעלות (רועד בכל עצמותיו) אסר, תן לי אדרתי, שימה אותה על שכמי — כן — השומע אתה, אסר, את הסערה המיללת?... חפץ אנכי לשתות יין, קר לי... נבו! (מביט אליו) מה קפאו פניך, נבו! גם אתה מביט רק אל הכסא... לא, הנה אדרתי אין עוד שם — לא ישתפך עוד ארגמן על פני המעלות... אבל תן לי יין, יין אדום תן לי! (מגישים לו גביע מלא; לוקח את היין וישופך אותו אל מעלות הכסא. בתרועה) הרואים אתם, הרואים אתם? עתה שוטף ארגמן על הכסא — הוי, הנביא, מה ריקים דבריך... לועג אני לך, יהודי!

ר ח ל מביטה אליו בלי הרף ושומרת כל תנועותיו.

ב ל ש א צ ר (נגש שנית אל רחל): הנביא אשר לך איננו בלתי אם מתעתע! הביטי נא אלי בעיניך המלאות שנאה... תבערנה נא עיניך כלפידים... מתעתע הוא.. פה, פה הנה שוטף הארגמן אשר אליו נבא... (רואה את כלי הזהב מן ההיכל, אשר לפני הכסא והרון אפו יבער בו. בוסס אותם ברגליו) הנה כן, הנה כן, ראי נא, ככה אנכי בוסס את קדשי היכלך, — הנה כן, הנה כן, יורק אני עליהם... לועג אני לאלהיך... ארור אתה אלהי יהודה! (זעקה גדולה ונוראה נמלטת מפי ר ח ל והיא ממהרת לסנת אחור וכפיה שטוחות. — שרי החיל מלינים בקול גדול, והתלונה הולכת הלך וגדולה. — בלשאצר עומד וקופץ את אגרופיו ועיניו תועות).

ר ח ל (בקול חזק העולה על השאון): המיתו אותו! המיתו אותו! את אלהים קלל! (פקידי הצבא משתערים על בלשאצר, ובלשאצר שולח את ידיו לסוכך על

נפשו) המיתוהו, המיתוהו, את הטמא אשר ארני נתן בו אות! המיתו את מנרף האלהים!

בלשאצר (בקול פחדים): רחל!
רחל (עוד הפעם וקולה מחריש את כלם): המיתוהו!
בלשאצר נופל מומת על מעלות הכסא.
רחל משמיעה קול תרועת נצחון גדול.
(המסך נופל).

מכתבים מגרמניה.

ד.

סופר צעיר בווינא, אוטו ווינינגר, אבד את עצמו לדעת ביום ד' אוקטיבר שנת 1903, והוא אז בצמצום בן שלש ועשרים שנה וששה חדשים (איטו ווינינגר נולד בווינא ביום ג' אפריל שנת 1880).

המאורע המעציב הזה עשה בזמנו רושם בעולם הספרות בגרמניה. הצעיר האומלל, אשר שם קץ להייו, פרסם ירחים אחרים לפני מותו ספר גדול, שהוא בכל איפן מקורי ומפליא. איך שנתיחס אליו מתוך השקפתנו אנו, השונה תכלית שנוי מזו של המחבר, הנה אי־אפשר לכחש, כי בכללו הוא עדות על כשרונו שאינו מצוי. ספרו זה כתב ווינינגר כטרם שמלאו לו עשרים ושלש שנים, בטרם שנתבשל כשרונו די צרכו, אבל במציאות הכשרון הנפלא אי אפשר להטיל ספק; גם בקצת השגעון המבהיל שבדבריו נמצא סימני הכשרון המרובה.

במותו היה ווינייגר נוצרי־פרוטסטנטי, אבל הוא נולד יהודי, ורק לאחר שעברו עליו עשרים ושתים שנה להולדתו, וחנוכו המדעי ככר נגמר, המיר את דתו. דבר זה עשה בו ביום שנכתר בווינא בכתר הפלוסופיה (21 יול. שנת 1902). אבל עלינו להודות על האמת, כי היהדות שבאיש הצעיר הזה היתה מקרית וחיצונית — בטבעו והרגלו היה נוצרי, את הדת הנוצרית חבב והוקיר לא רק מתוך הכרה פלוסופית — דבר זה היה באפשר לרגלי חקירותיו — אלא גם על פי רגש פנימי, על פי הכרה מיסטית, מה שאי אפשר בלי השפעה חנוכית ארוכה ומתמדת. היהדות היתה מוזרה לו, ובעצם שנא אותה תכלית שנאה. ומצד השני אי אפשר לכחש כי בכלל לא היתה תכונתו רעה, ולא מרוע לב ונטיה שפלה דבר מה שרבר בגנות היהדות והיהודים. בכל אופן הודה בעצמו בספרו, כי ממעי יהודה יצא. חושב אני, כי גם הנגוד הפנימי הזה היה במקצת סבה למותו.

אוטו ווינינגר היה בלי ספק איש חולה במחלת-הנפש. יודע אני, כי התחום בין השכל הבריאי והשגעון איננו מוגבל די צרכו, ובכלל אי אפשר לקבוע במקצוע זה תחומים. אבל עם כל זה אני כותב בפשיטות: איטו ווינינגר היה לקוי בנפשו. אם נקרא את ספרו בלי משפט־קדום, ובפרט את רשימותיו (אשר פרסם אחד מרעיו אחרי מות המחבר האומלל), נמצא בהם סימני שגעון בהחלט. אי אפשר להמלט כלל מהחלטה זו. רעו בעצמו מעיד עליו, כי היה ווינינגר חולה אפלפסי. זולת זה הוא מספר, כי היה מטבעו אירוטיק (מה שנבין מאלינו מתוך ספרו, שהרי סוף סוף נמצא בו רגילות ובקיאות עצומה בענינים האלה), ורק בסוף ימיו, לאחר שיסד את הנחתו הכללית בדבר כעור חיי־הזווג, משל בגופו להתרחק מן האשה. אמרו על ניטשע, כי נזירותו הביאה אותו לידי שגעון (דבר זה העידה גם אחותו של הפלוסוף), וקרוב לשער, כי גם על ווינינגר השפיעה הנזירות לרעה. זולת זה אנו מוצאים בספרו סימנים מובהקים לנטיה בלתי־טבעית, שאמנם נפרצה היא כעת הרבה, ולפי דעת המחבר סימן היא לגניאלות, וכל המצויינים אשר בספר ההיסטוריה נטו אחריה.

את זה ראיתי חובה לנפשי להקדים בכדי לברר את החזון הספרותי אשר לפנינו. רשמים אנושיים אנו קוראים ובוחנים. אוטו ווינינגר וספ־ו, המבהיל והמפליא כאחד, הם לנו נושאי־ענין חקירה פסיכולוגית־זמנית. ווינינגר היה בלי ספק בעל כשרון גדול שאינו מצוי, ורק שבטבעו היתה הכנה למחלה מוסרית ונפשית, והכנה זו הכשרה מאד על ידי זרמי הזמן. ומתוך השקפה זו אני קורא לספרו נושא ענין של חקירה פסיכולוגית־זמנית.

ספרו נקרא בשם „געשלעכט אונד כאראקטער". המכוון בו: להוכיח את שפלות האשה לגבי האיש ושפלותה בכלל. הוא מוצא בתכונת רוחה פחיתות חיובית ושלילית. היינו, מצד אחד אי־כשרון להתקדמות רוחנית ומוסרית, ומצד השני נטיה חיובית ושפלות מוסרית. דבר זה יסמן בחיי־האישות, ביחוס האשה להאיש, בהזדווגות המינים. לפי דעתו גורמת הזדווגות זו לשפלותה, ואיך שנסתכל בחזון זה, גנאי וכעור הוא לה, האם, האשה והמופקרת — הכל נשתוו לו. רק תקנה אחת הוא מוצא לה: להנזר מחיי־הזווג. בכלל הוא נוטה אחרי דעת טולסטוי, הגם שלא מטעמו. אין הזווג בעצמו גנאי למין האנושי, אלא הירידה המוסרית הקשורה בו מצד האשה (האיש אינו נפגם במוסרו על ידי הזדווגות המינים). בכדי שתנאל האשה מן הזוהמא, עליה להנזר מן הזווג. אז יהדלו מגרעותיה המוסריות והנפשיות והיא תתרומם למעלת האיש.

זוהי שיטה מסויימת, אשר עליה יסד ווינינגר ספר גדול, כרך בן שש מאות עמודים בפורמט גדול. התוכן הוא, כמובן, שנאה עצומה להאשה. ווינינגר לא חדש שנאה זו, וכבר קדמו לו ס־פרים ופלוסופים מימות עולם עד תקופתנו הנוכחית; די לנו להזכיר שמות שופנהויר וסטרינדברג, אשר דברו בגנות האשה. וכן בנוגע להצעתו המוזרה, לא הוא חדש אותה. כבר דרשו קצת הסופרים בימים האחרונים (גם חוץ מטולסטוי) בשם ההשקפה הזאת. הם אמרו, כי מלבד מין האיש ומין האשה מן הצורך לברוא „מין שלישי" — אנשים ונשים בלתי מזדוונים. אבל מה שחדש ווינינגר בספרו הגדול — זוהי השיטה הפלוסופית, המדעית, אשר לתוכה הכניס את השקפתו. שיטה פלוסופית בענינים כאלה הכשירה את התפשטותו בספירות המשכילים. כזה ראינו

גם בספרי ניטשע. לא דבר רי־ הוא, מה שיתפאר המו״ל, כי ספרו של ווינינגר — בכל אופן אינו ספר לטיול ונוח למקרא — נתפשט בארבעה חדשים במספר אלף ושש מאות אכסמפלרים, וכבר מכינים מהדורה שניה. אפשר כי גם מות המחבר גרם קצת לזה.

בשעה שנקרא את דברי הקטגוריה של שופנהויר על האשה, אז נכיר תיכף, כי אין הדברים האלה דברי ט ע ם, כי אם דברי ר ג ש, איך שתהיה סבת ה־גש הזה. לא ה פ ל ו ס ו ף שופנהויר כתב את הדברים, אלא ה א י ש, כלומר: איש שונא נשים. ניכר מתוך דבריו כי מטבעו או על פי איזו מאורעות בחייו שהיו גורמים, ואפשר גם זה וגם זה גרם, שנא את האשה. לאחר כן בקש בתור פלוסוף טעם ואמתלא לנטיתו זאת, ולפעמים „הסבריתו" היא חוכא ואטלולא ממש. הוא מזלזל ומגדף, אבל אינו מוכיח כלום. למשל, בזה שהוא מביא „ראיה" כי האשה, כלומר יצירה זו, לא עלתה יפה בידי הטבע. הוא מוצא מגרעת, מתוך ההכרה האסתיטית, בחטוב גוה, בשווי־המדה של אבריה, בקומתה. ואם יאמר לו איש, כי סוף סוף מצאו כל האמנים המצויינים שבכל דור ודור בגו האשה את תכלית היופי האסתיטי שביצירה, ומן העולם ועד העולם נסו את כחם להגשים את היופי הנפלא הזה, על זה ישיב, כי היו האמנים שכורי התאוה, ומתוך רגשם זה ז י י פ ו את האמנות. היצירות היפות אינן פרי הסתכלות המציאות כי אם פרי דמיונם. אין כאן מראה עינים, אלא הלך נפש. גם ווינינגר מחליט במקצת כזה, אבל לא על ההלטה זו יסד את שיטתו הפלוסופית. אלא לאחר שנבב ראיות פיזיולוגיות ופסיכילוגיות להשפיל את האשה בחשיבותה הנפשית והמוסרית, בא „לתרץ" קושיה זו, הסותרת את החלטתו.

שנאה עצומה (יותר נפשית ויותר עמוקה) אנו מוצאים בדברי סטרינדברג. פה נמצא עומק פואיטי, כי עמד סטרינדברג על עומק הטרגדיה שבחיי־הזווג, אבל עלינו לדעת, כי לא השפיל סטרינדברג את האשה, ורק בא ללמד על העוקץ המכאיב שבחיי הזווג, על המרירות אשר ביחום האיש להאשה. ואם נבוא לדון בכיוצא בזה, אז נשים אל לבנו, כי המרירות הזאת, אפילו שתהא אמתית, לא תשפיל את האשה כשהיא לעצמה. יש אישר נאמ־: יחוס א אל ב מביא רגזה, מבלי שנתלה את הס־חון לא ב־א ולא ב־ב. שניהם טובים, אבל כאחד, כלומר בהזדווגותם, אינם טובים, או שנאמר, כי הסרחון תלוי בזה או בחברו, שאינו מוכשר לחיי זווג. בקצרה: חיי הזווגים הם בפני עצמם חזון טבעי נסתר ונעלם, אשר עדיין לא עמדנו על טבעם, ואפשר שבהם בעצמם נמצאה המרירות. סטרינדברג הוא באמת שונא הזווג, אבל לא שונא האשה. ווינינגר הוא שונא האשה, או יותר נכון (כאשר יטעים כמה פעמים בספרו) שונא האישות, הטבע של הנשים. רק האשה עשתה את ההזדווגות, אשר בפני עצמה אינה גנאי וכעור, לענין בהמי ושפל. כאשר קרא סטרינדברג את ספ־ו של ווינינגר קרא בהשתוממות: „זהו איש!"; „אני רק צרפתי אותיות הא־ב — אבל זה יסד שיטה פלוסופית שלמה".

כמשונע לדבר אחר טרח ויגע המחבר בשקידה עצומה, נפלאה ומיוחדת במינה, לאסוף ולצבור המון ראיות מרעיות להשקפתו. בקיאותו תפליאנו ותחרידנו. עיקר למודיו היתה הפלוסופיה, ובאמת היה בקי בכל השיטות הפלוסופיות וירד לטמקן. ביחוד היה בקי גדול בספרי אפלטון וקנט, שופנהויר וניטשע. בהסתכלות בהירה הכיר

את מעלותיו של ניטשע וגם את מגרעותיו. משפטו על ניטשע הוא בכלל אחת הפנינים היקרות אשר בספר זה. ווינינגר ירד לסוף דעתו, ועם כל נטיתו לדברי ניטשע, ידע עד היכן הוא התחום בין ההכרה האמתית ובין המשפטים המזהירים. משפטו על ניטשע נאמר בכובד ראש, בשכל ישר, בשקול הדעת, בהבחנה אמתית. מזה אנו למדים, כי באמת היה ווינינגר עתיד להיות גדול בפלוסופיה, אלמלא התפתח כשרונו באופן בלתי טבעי.

ואולם בפלוסופיה לבדה, בדברי הגיון וסילוגיסמים, אי אפשר להעמיד חזון. דבר זה הבחין ווינינגר. לכן נתן את לבו להכיר ולדעת ספרי הפיזילויגיה והפסיכיאטריה. מסופקני, אם הגיע אחר הרופאים המומחים לבקיאותו של ווינינגר במקצוע זה. חבריו העיר עליו, כי בימי עלומיו שקד ווינינגר גם על חכמת האנטומיה.

ועל יסוד חקירותיו, שאמנם כלן הן ספרותיות ואין בהן אפילו צל של חקירות בספר החיים, על יסוד חקירותיו אלו בא ווינינגר לידי מסקנא, כי האשה פחותה בטבעה מן האיש. משפטו זה אינו רק בהצטרפות, כי אם גם בהחלט. רצוני בזה: אם נאמר, כי א הוא פחות במעלתו מן ב, הנה אפשר, כי מעלת א בפני עצמה היא חשובה, אבל לא תדמה לזו של ב. למשל: האדם פחות במעלתו מן השכליים הנבדלים. אבל ווינינגר אינו סובר כן. הוא מחליט, כי האשה היא פחותה בהחלט, והאיש הוא חשוב בהחלט. ואין כונתו כי האשה, כלומר המציאות האינדיווידואלית, היא רעה בהחלט, ועל צד זה גם האיש טוב בהחלט, כי אם שטבע האיש הוא טבע הטוב, וטבע האשה היא טבע הרע. איש ואשה במושג הטוב והרע הם ציורים כלליים. אבל יש איש בעל טבע של אשה, ויש אשה בעלת טבע של איש על הפרטים היוצאים מן הכלל הוא מעמיד את השערתו בדבר „ההומוסיקסואליות", זהו הפרק היותר טמיר ונעלם בטבע האדם. הוא אומר בפירוש, כי בכל הנשים המצויינות בהכנה געניאלית נמצאה הנטיה הלסבית, את זה מצא גם בין הנשים והבתולות אשר הכיר הוא(1).

ווינינגר הוא מתנגד גמור לאמנציפציה האזרחית והסוציאלית של האשה. על האזרחית אפשר שיכּכים עוד, מפני שבכלל אינו חפץ לגרוע מזכיותיה דבר. אבל האמנציפציה הסוציאלית היא לפי השקפתו המעטת דמות האנושיות. הוא אומר, כי אין האשה מצויינת כל עיקר בגניאליות. היו קצת נשים של כשרון, ומעטות הצטיינו גם בהכנה גניאלית, אבל גניאליות בפועל אי אפשר באשה. בבירור מושג הכשרון, הכנה גניאלית וגניאליות בפועל נמצא דברים ראוים להשמע. כשרון, זה שקורין טלנט, אפשר באיש או באשה, כשרון זה הוא כמותי, הוא מכשיר את האיש (או את האשה) באיזה מקצוע. הוא מרבה את הכשרתו לאיזה דבר. למשל, אפשר שיהיה לאדם כשרון הנדסי או פילוליגי או מוסיקלי. גניאלות היא באיכות, היא גם מקורית, מחדשת, יוצרה ובוראת. ובין שני הכחות האלה שאין להם שום יחס זה לזה, נמצא כח שלישי, הכנה גניאלית, כלומר גניאלות בכח שלא יצא לפעולה, מפני כמה סבות מעכבות. הגניאליות היא כללית, אוניוורסלית. אבל אין לזה פירכא, כי לפעמים תראה רק במקצוע אחד. שהרי אפשר, כי בשאר המקצועות היתה הכנה גניאלית, אשר מתוך איזו סבות לא יצאה לפעולה. לפי דעת ווינינגר האשה

מטבעה זוכה בכשרון ואפילו בהכנה גנאלית אבל לא בגניאליות, משום שטבע האשה מונע ומעכב את ההכנה מלצאת לפעולה.

כבר אמרתי, כי וויגינגר תולה את החסרון בטבע האשה בנוגע ליחוסה להיי־הזווג. ההזדווגות המינית פוגמת בה (אבל לא באיש), מפני שהשאיפה המינית מוגבלת באיש, בעוד כי מתפשטת היא בטבע האשה, ואין שום רגש או תנועה או שאיפה שלא תעמוד בהם תחת השפעת השאיפה המינית. מלבד הפחיתות המוסרית והנפשית הוא מיחס לה גם פחיתות אסתיטית. הוא אומר, כי לא לבד שאין האשה ביצירתה מתאמת לחקי היופי (דעת שופנהויר), כי אם שאין בה טעם אסטיטי. דבר זה נראה בהזדווגה לבן־נילה. היא לא תבחר באיש יפה, ובכלל מרגלא בפי הנשים: אין כעור באנשים. שנעון מבהיל הוא הפרק: „האם והמופקרת", אשר בו יבוא אחרי הגיון של שנעון לידי ההלטה, כי האם פחותה במעלתה מן המופקרת, ובכל אופן לא יניח מדה טובה בהאשה בתור אם. גם אהבתה לפרי בטנה היא בהמית, ולפעמים מעורבת בה עוד הרגשה פחותה יותר.

את ספרו יסיים בעצתו שכבר בררתיה: כי תחדל האשה מן ההזדווגות המינית וכלפי אלו שאמרו: אם כן הלא יחדל המין האנושי, הוא משיב בלעג ובבוז: כסבורים הם, כי אי אפשר לעולם בלי שריצי אנשים ונשים וטף על האדמה. ומה הוא עולם המין? העיקר הוא המציאות האישות. ויפה שעה אחת של חיים נשגבים של המציאות האינדיווידואלית מכל התקופות של היי המין האנושי.

על דברים כאלה אי אפשר להשיב בהגיון.

כי אבד וויינינגר את עצמו לדעת לאחר שגמר ספרו זה, אשר בכל אופן נקבע בלבו היותו אמת גמורה, אין פלא כל עיקר. לאחר שיצא ספרו אמר: „הספר הזה הוא משפט מות — אפשר שיקרה את הספר ואפשר שיקרה את המחבר". זהו הגיון הכרחי של שנאת החיים ושל פלוסופיה אידיאלית קיצונית. בסוף ימיו אמר תמיד: המציאות היא ציור שכלי (פיכטע). חברו מוריץ רפאפורט (זה שפ־סם לאחר מותו את רשימותיו הספרותיות) מסמן את תכונת רוחו של וויגינגר, כי מטבעו היה נוטה במדה מרובה לטבע הפושע, ויחד עם זה היתה לו הרגשה מוסרית צרופה ומזוקקה. ואולם ברור הוא לנו מתוך סימנים רבים של ספרו, כי היה וויגינגר לקוי במחלת־הסדיסמוס, זהו יסוד הנגידים וההפכים שבחייו. כדי לצאת מן המלחמה הקשה הזאת אבד את עצמו לדעת. ראוי לציין עוד, כי גם חברו רפאפורט הוא בריה מוזרה. הוא כותב בפשיטות: ביום שאבד וויגינגר את עצמו לדעת היה לקוי חמה... היא מוצא לפי זה איזה קשר בין שני המאורעות האלה.

כי גבר בוויגינגר השגעון הממשי בסוף ימיו — דבר זה אינו צריך לבירור. די לנו לקרא את תורת הנפש של הכלב והסוס. זהו אינו ענין לחקירה ספרותית, כי אם לחקירה פסיכית.

עוד ירחים אהדים קודם לזה, תיכף לאחר שפ־סם את ספרו, חשב לאבד את עצמו לדעת, ורק שעכבו חבריו על ידו. הוא מספר, כי פעם אחת שמע בלילה נניחת הכלב בקול מחריד מיוחד במינו, והבין כי מת אדם בבית ששכב בו. ובו בלילה שנלחם בנפשו מלחמה קשה, ודוקא באותו רגע שחשב, כי ידו על התחתונה, שמע

נניחת הכלב בקול המוזר והמחריד, ואז לאט פניו בישמיכתו כחשבו, כי בא קצו... גם זה חומר לפסיכיאטריה.

אבל יש עוד פ״ק גדול וחשיב בספ״ו של וויגינר: השקפתו על היהודים והיהדות. על אודות זה ארבר במכתבי הבא.

כורנגי,

מכתבים מרוסיה.

ב.

שאלת האופוזיציות והדילינציות והמהאות למחאות העסיקה את המוחות והרגיזה את הלבבות במדה זו, שלא נשאר עוד כמעט מקום במכתבי־העתים לענינים אחרים; ובכן נדחו גם ההדרים המתוקנים, גם שאלת עברית בעברית, גם בתי הספר וכל יתר השאלות שהיו סופרינו רגילים לדבר בהן ימים על שנה, הלך ודבר, מתחילים באחת ועוברים על השנית ודולגים על השלישית ישר והפוך, הפוך ויישר. רק חזיון אחד משך עליו רגע את עין הסופרים, חזיון שבאמת ראוי הוא להתבונן אליו; אפס חושש אני, כי גם הפעם היכרות והתקרבות ונטיות ידועות גרמו יותר לענין הזה להזכר לפני הקוראים ולהיות לשיחה בפי הסופרים מאשר עשתה זאת מהותו בעצמה. הנני מדבר בהמעשה אשר עשו ראשי בית־הכנסת „טהרת הקדש" בווילנא לקחת להם מורה ומטיף את הד"ר שמריהו הלוי לעווין, המכהן בכהונת רב לעדת ישראל ביעקאטערינאסלאוו. מה ראה הד״ר לעווין ומה הגיע אליו לעזוב את משמרתו על גדות הדניעפר — לא נדע. בכל הטעמים שהביאו מכתבי־העתים לא הוברר הענין עדיין כל צרכו, והבאור אשר נתן הרב הנכבד בעצמו, באמרו לפני בני עדתו לאמר: יודע ומרגיש הוא, כי אי מקומו מכירו כלל ואלו היה דבר הרבנות נוהג אצלנו כשורה, אז היה איש כמוהו צריך להיות רב לא ביקטרינוסלב, כי אם בעדה קטנה ודלה, סותר את האמת כמות שהיא ואת מעשי הרב בעצמו. לא ידעתי מהיכן לקח ד״ר לעווין את המדה שהוא מודד בה את הרבנים שלנו. הרוב הגדול של רבני חוץ־לארץ היו בלי ספק מהונכים בכונה קודמת למעשה לפרנסת הרבנות יותר מד״ר לעווין, אבל בידיעותיהם בקדש ובחול אינם עולים על ד״ר לעווין, כי אם פחותים ודלים ממנו; וד״ר לעווין זה בעצמו הואיל לפני ירחים אחדים לעמוד על הבחירה באודיסה, בעדה היותר גדולה ברוסיה — אות הוא, כי היה בעיני עצמו ראוי לאותה כהונה. אמנם אנחנו אין לנו עסק עם הטעם

אשר בשבילו עזב ד״ר לעווין את כהונתו הישנה, רק עם מהשבות ראשי העדה, אשר נתנו את הכהונה החדשה על שכמו; והמחשבות האלה רצויות מאד. אם יש איזה כח בדברים חיים לפעל על לב העם ולהטותו אל הדרך אשר חפץ בו המדבר, ובזה הן לא יטיל ספק שום איש — אז עלינו להודות, כי בימים האלה כמעט אין לנו מטיפים ומוכיחים כשרים וראוים לדבר אל העם בשם היהדות ולחבב עליו את היהדות הזאת בדבריהם. יש לנו דברנים, אנשים בעלי לשון, אשר יוכלו להוציא מכיסם של השומעים איזו רובל לטובת הישיבה דק״ק מאלץ שעבריה ביחד עם ההופ״ק דשם לק״ק קרינקי ולטובת הישיבות האחרות אשר כבר ידע העם את טבען ומהותן; יש בקרבנו מגידים נודדים בעלי נגינה יפה ובעלי חוצפא יתירה אשר יש בכח לשונם להטות את ההמון לכל אשר יחפצו: לריב עם ההשכלה, עם הלאומיות, עם הציוניות או עם מתנגדי הציוניות, הכל לפי רוח הנותן שכרם. יש בלי ספק גם מוכיחים חמימים ברוחם המטיפים בלב נאמן לשמירת הדת ופקודיה. והם המיסדים חברות „חיי אדם״, חברות „שומרי שבת״ וכו׳ בערי ישראל; אבל למותר הוא להגיד, כי אין להמוכיחים האלה אפילו השפעה כל שהיא על בני הדור, כלומר על האנשים שקנו להם מעט השכלה באיזה שעור שיהיה. יודע אני כי אינני מגלה פה חדשות, כי הנני חוזר על הראשונות שכבר נאמרו והזרו ונאמרו, והדורשים „מלים חדשות״ מספרי מכתבי־העתים ימצאו עוד הפעם מקום לבשר להקוראים כי לא מצא „הדור״ את אמריקה שהם — הסופרים הללו — כידוע מוצאים בכל יום, בכל זאת שכתי לנגוע בענין הזה, מפני שבכל פשיטותו טעו בו איזו מסופרינו ודנו בו שלא כהלכה. הקוראים הזכרנים אולי יזכרו עוד את דברי ה׳ מרדכי בן הלל הכהן „בהדור״ לשנת 1901 גליון 16 על דבר „הרועים הרעים״, כלומר „הרבנים מטעם״ שכלם רעים ומתום אין בהם וכל מהותם בנויה על שקר והם כספחת לבית ישראל, כי אין בהם צורך כלל, ובעצמו של דבר לא היינו מפסידים כלום אלמלי היו אנשים נכרים משמשים בכהוגה זו. וכאשר העיר אחד על הדברים הללו, כי הרבנים המשכילים נחוצים להעם על־כל־פנים בבחינת מטיפים, בא סופר אחר שגם הוא איננו מחובבי הרבנים המשכילים ואמר: ראו זה מהטט ומנקר למצוא על־כל־פנים איזו זכות הויה להרבנים המשכילים. ומה הננו רואים עתה? בעיר ואם בישראל שיש בה רבנים מורי הוראות הרבה ומוכיחים ודרשנים לעשרות ושיש בה גם „רב מטעם״ אלא שאיננו מצוין בדרשנות, ראו ראשי בית כנסת למשכילי העם הובה לעצמם לקחת להם מטיף מיוחד אשר ידרוש להם ולבניהם בימי שבת ומועד! האין זה אות נאמן כי הרבנים המשכילים מיותרים לגמרי וכל ענין „הרבנות מטעם״ נוסד על שקר? הסופרים ההם עינים להם ולא יראו את השנוי ההולך ויוצא לפעלו ברוב ערי ישראל בענין הרבנות, כי הרבנות האמתית, כלומר לא שאלת הקורקבן וטפת החלב שנפלה לתוך קדרה של בשר, אלא הכהונה הגדולה לעמוד בראש העם ולצאת ולבוא לפניו, עוברת מאת הרבנים המוצ״ים אל הרבנים המשכילים. מובן מאליו, כי במקום ש„הרב מטעם״ הוא איש נבער מדעת את החיים ואת צרכי העם או במקום שאין לו ידיעת בית רבו בשפתנו ובספרותנו, שם לא יוכל להיות מנהיג העם ואלופו, שם הוא באמת אוריאדניק עברי ותו לא. אבל ההבדל בין הרבנים הישנים ובין הרבנים החדשים הוא, כי הראשונים אפילו בזמן שהם מן המעולים שבמינם, כלומר שהם בקיאים לא לבד באיזו סעיפים של

יו"ד, כי אם בש"ס ופוסקים, מכל מקום לא יוכלו עוד להיות מדריכי העם ומאשריו; והרבנים החדשים במקום שהם משובחים במינם, כלומר אנשים נאמני רוח, אוהבי עמם, יודעים את ספרותנו העתיקה והחדשה וחרוצים בעניני החיים, שם הם באמת מנהיגים טובים ודרושים לחפץ העם בימים האלה. הרב הישן דורש על פי הרוב בשתי שבתות בשנה: בשבת־שובה ובשבת הגדול; אך צאו וראו מי הם שומעי דרשותיו? או הלומדים שבעיר בעלי המוחות החריפים הבאים על הרוב למען תפוש את הרב באיזו העלמה, או אנשים הבאים רק לשם מצוה. אף־על־פי שאינם מסוגלים ללכת אחרי הרב בכל ההרים שהוא עוקר ובכל המעקשים בדברי הגמרא והפוסקים שהוא שם למישור; והרב החדש דורש פעמים הרבה בשנה, ומי הם שומעי לקחו? אנשים אשר ירדו דבריהם כטל על לבם, כי הדברים נמרצים וקלים ומושכים את הלב, והשומעים צריכים להם ומתבוננים אליהם בשום שכל. בערים כווילנא יכול מטיף בעל כשרון לפעל הרבה מאד ולשנות לטובה פני הענינים בהרבה ממקצעות החיים, אשר שבענו מהם עד הנה מרורות יותר מדי. נקוה אפוא כי ימצאו ראשי בית־הכנסת „טהרת הקדש" בהד"ר מהר"ש לעווין את אשר הם מבקשים ומהם יראו ראשי הקהלות האחרות וכן יעשו, ונקוה גם כן כי מעשים כאלה יגלו את עיני הסופרים לראות את מצב הרבנות בקרבנו כמו שהוא באמת ויחדלו לשוב על דברי הסופרים הראשונים על דבר „הרבנות הכפולה", בהוספת רק מליצות חדשות על דברים שכבר נפסלו מרוב ימים.

אך למה אדבר כעת על לב סופרינו, והם בימים האלה טרודים כל כך בעסקי מלחמה, שבלי ספק לא ישימו לב אלי ואל דברי, כי המלחמה להם מפנים ומחוץ. מהוץ תשכל הרב היאפונים והרוסים בקצה אזיה וידי סופרינו מלאות עבודה לספר את כל דברי המלחמה אשר היו ואשר לא היו. מובן מאליו כי לא אמצא בזה כל עון, בשגם נכספה נפש הקוראים לדעת פרטי המלחמה אשר נתפשה בה ארץ מולדתם ועל הסופרים לעשות את רצונם. אמנם אם ימצאו הקוראים חפץ בהמלחמה הפנימית אשר נלחמים סופרינו איש עם אחיו ואיש עם רעהו — בזה אני מסופק מאד; כי באמת הזיון בלתי נעים הוא לראות קנאת סופרים עברים איש ברעהו על דבר הלחם אשר הוא אוכל. לא קנאת סופרים היא הנותנת בימינו את הקולמוס בידי סופר במכתב־עתי אחד להשליך שקוצים על מכתבי־העתים האחרים, לא ריב דעות או מהלוקת בדברים שבטעם, כי אם קנאת להם פשוטה, התחרות של חנונים המושכת את הקונים אל הנותם ופוסלת את סחורת האחרים, ויש אשר מפני הקנאה והתחרות הזאת ישכחו הסופרים גם מדת דרך ארץ הפשוטה, שאין איש בעל קולטורה יכול לפטור את עצמו ממנה. בימים האלה נפקד אחד מן החבורה — בעל „המליץ" הודיע, כי מכתב העתי היוצא על ידו יחדל לצאת — לפי שעה. הכל מבינים כי שתי המלים האחרונות האלה נאמרו רק לפנים; באמת אין המו"ל בעצמו יודע מתי יתחדש מכתב העתי הזה ובאיזה אופן יתחדש; ובכן לפי שעה נטרד מכתב־העתי הזה מארץ החיים. ומה ענו הבריו על שדה הזורנליסטיקה העברית? באיזה אופן רשמו את דבר פטירת הברם? רבם היו שמחים לאידו בגלוי, ועל כל פנים לא הפליט איש מהם דבר טוב על האורגן הספרותי הזה אשר שרת לפני קהל הקוראים הרבה יותר משלשים שנה. אין את נפשי לכתוב פה נקרולוג על „המליץ", ובפרט כי יוכל היות אשר ישוב עוד לתחיה; אבל הלא נחוץ לתת כבוד להאמת ולהודות

כי ימים רבים היה „המליץ" כמעט האורגן הספרותי האחד, אשר נראה בו כעין אופוזיציה גלויה נגד המעשים הרעים בהיינו ועושיהם, אשר נסה לפעמים לדבר בלי משא פנים ולגלות המסכה מעל פני חנפים והנופתם, על כל פנים האורגן האחר אשר נראו בו אותות היים. אל נא נשכח כי מימי תקופת ההשכלה הראשונה אשר יצרה לנו את מכתבי־העתים (המגיד, המליץ, הכרמל) נשאר לנו רק האחד הזה, אשר בכל חסרונותיו (שבני הדור לא כסו עליהם, כידוע) היה ימים רבים לכלי שרת לטובי סופרינו לדבר בו דברים אשר היו מו"ל יתר מכתבי־העתים נרתעים מהם מפני חודם ועוקצם ורעיונותיהם, אשר היו אז כהדשים ופורצי גדר הרגיל והמקובל. אבל השמחה על נפילת הקונקורנט הרעישה את הלבבות ומפניה נדחו כל יתר ההרגשות והמחשבות אשר היתה „הנפילה" הזאת צריכה לעורר בלב זורנליסט עברי היודע את חובתו — לרשום ולבשר לדור את קורות הימים ואת ערכן. לפי עניות דעתי, היה הדבר הזה יותר נכבד מן הפלפולים הארוכים על המורשים ועל הדילינגטים ובעלי הפרקציות וההסתדרות והאופוזיציות שמשביעים בהם סופרינו את קוראיהם יום יום. אבל מתי ידעו סופרינו זמן, מדה וקצב לכל דבר?

מנהם־אב.

בספרות העתית.

במשך ירחים שלמים, אחרי הטלגרמה הידועה על אדות בטולה של הצעת אונגדה ואחרי הכחשתה של הידיעה הזאת, החרישה „הצפירה" ולא דברה עוד בדבר הזה, ולאחרונה — כלומר: אחרי שהיה מקרה ונתגלה מצר הדבר כמו שהוא על ידי אינטרפלציה בהפרלמנט בלונדון — פרסמה בגליון 45 „ברור דברים ע"ד אונגאנדא". הידיעה נכתבה באותו האופן האופיציוזי שאין להרהר אחריו והרשות נתנה, כפי הנראה, ליתר מכתבי־העתים להדפיס את הידיעה הזאת כמו שנוהג הדבר בהודעה של איזה „מבשר בשם הממשלה". ברור הדברים הזה ראוי לשימת לב. הדברים ה ב ר ו ר י ם האלה מוכיחים, עד כמה היו הדברים הראשונים ב ל ת י ברורים וכמה קלות ראש נהגו בקהל ה ע ב ר י בהדפסת ידיעות כאלה ש א י ן ל ה ן כ ל י ס ו ד להניח את הקוראים מבלי דעת אל נכון את מצב הדברים האמתי ומבלי מצוא צורך להכחיש את הידיעה הזאת במהרה, כי אם לבוא אחרי ירחים אחרים בדקדוקים להצדיק את המעשה שכבר נעשה. „הצפירה" בעצמה מורה, כי „השמועה שנשלחה

מפה (מווינה) על ידי התלגרף לפני ירחים אחרים — — נוסדה על ידיעות פרטיות. — — כאשר באו ידיעות פרטיות אחרות — — מכחישות את הנ"ל — לא נתן הועד אמון באלה, מפני שאין בכח ידיעות פרטיות אלה לבטל כח ידיעות פרטיות שהגיעו אל הועד הפועל ממקור חשוב". אמנם היתה חובה להרגיע את העם ולחקור ולדרוש היטב את הדבר, למען תהיה היכולת להוריע לקהל דברים נאמנים; ואולם במה נחשב הקהל העברי שישימו אליו לב? העתונות העברית והקהל העברי הלא כמוהם כאין ועמהם אין נוהגים שום צרמוניות: יחשבו אלה את אשר יחשבו, יתפלפלו כמה שיחפצו — למי נוגע הדבר? אמת, הארץ שאליה שואפת הציוניות צריכה להיות „אָפּפענטליך". ואולם הציוניות עצמה — ככודה הסתר דבר! רק בנוגע להם, לאלה העומדים מחוץ למחנה ישראל, יש להיות נזהר מעט. ה„עם הדומה לחמור" אינו אוהב „הכמות" והוא יודע ערך מלה נדפסה, ועל כן נשמרו מהודיע את הדבר באופן אופיציאלי ב„הוועלט", ואולם בעתונים עברים ובנוגע לפובליקה עברית הכל מותר. עם ישראל ותרן הוא ולא יבוא לדרוש משפט. מי יודע את אשר ירשו להם בעלי טובתנו בנוגע לקהל העברי? לכשעצמי לא אתפלא כלל, אם באספת הועד הפועל הגדול, שתהיה בחודש אפריל, תתברר שאלת אוגנדה — בדלתים סגורות. גם זה אפשר!

ובאיזו נפתולים מתאמצת „הצפירה" — כפי הנראה בשם הועד הפועל בווינא — להצדיק את המעשה שנעשה לפני ירחים אחרים! „ע"פ הידיעות ההן, מנויה ונמורה היתה בסוד אנגליה להשיב את הצעתה אחור לרגל הסכת הנ"ל — חתירות כמה מהציונים הרוסים — (אם לא אשנה, היה כתוב בטלגרמה ההיא כי אנגליה חוזרה מהצעתה ולא כי „מנויה ונמורה היתה" להשיב אותה!) „הועד הפועל האמין אז בידיעות האלה באמת ובתמים" (הקורסיוו הוא של „הצפירה"). השומעים אתם? הן אי אפשר להכנס אל לבות חברי הועד הפועל, למען הוכיח, כי לא כן הוא! זה היה עד עתה. „אך עתה הוברר באופן רשמי, כי הדבר לא היה נכון. ממשלת אנגליה לא השיבה את ההצעה אחור. הידיעות הפרטיות אשר הגיעו אל הועד־הפועל אז לא נתקיימו (נפלא הדבר!), כי אם להפך: באופן רשמי הוברר עתה שממשלת אנגליה לא זזה מהצעתה שהציעה לפני הקונגרס, ובכן לא נשתנה המעמד בכלום, והכל הוא כמו שהיה אחרי הקונגרס".

אכן זר הדבר עד מאד: להשנות המצב האמין הועד הפועל באמת ובתמים לידיעות פרטיות, ולקיום המעמד כמו שהיה בראשונה, צריך היה אותו הועד־הפועל לידיעות אופציאלות ולפניהן לא ידע הועד האומלל איזו ידיעה — נכונה, ואיזו — לא נכונה! באופן כזה הרשות לנו להניח כי בינתם של אנשי ועד־פועל כזה אינה גדולה ביותר. אכן הטיב סופר אחד מסופרי „הצפה" להעיר, כי על ההתנצלות הזאת של הועד־הפועל טבוע „חותם הדררקאיות". אין כאן „בירור דברים" והתנצלות, אלא נמנום ופטפוט. והעבודה! גם נער מתוכם, אם אנוס הוא להתנצל ולבקש פתחון פה, יזהר בלשונו מלהתנצל באופן בלתי נאות כזה, באופן בלתי נתן להתקבל.

ואולם — „אל תגידו בגת !“ הן תדעו כי יש לנו „מנני הסתדרות“ ואסור להגיד האמת, פן יבולע להסתדרות. מוטב שנהיה פתאים מאמינים לכל דבר, ובלבד שתהיה ההסתדרות ! אמנם על פי ההגיון של האנשים ההם טובה הסתדרות טפשית, מאשר תהיה לנו בקורת נכונה. אשריהם שהם שמחים בחלקם !

ומכיון שגוף הגליון מלא עניני מלחמה, הנה יש אשר מלחמות של ספ״ות נעתקות אל חלק המודעות. אין אני דורש, חלילה, כי יעבירו את המלחמה שעליה אני מדבר בזה, אל תוך הגליון פנימה. חפץ אני רק להעיר על הזרות שבפולימיקה זו. הנעו בעצמכם: ה׳ ש. פ. ראבינאוויץ יושב בווארשוי, וה׳ קרינסקי, בעל „האור“, יושב גם כן בווארשוי, ובכל זאת אם חפץ איש משניהם לדבר דבר איש אל רעהו, אי אפשר להם להזדמן לפונדק אחד, זולתי למקום המודעות במכתבי העתים להיות לראוה בעיני כל הקהל אשר מסביב המתענג מאד למקרא מחלוקת כזאת ומוחא כפים : בראווה ! בים !

וראשית המלחמה היתה מצערה, כנהוג. הוצאות „האור“ פרסמה שמות ספרי למוד, שהיא נכונה להוציא אם־ירצה־השם. בין הספרים האלה נזכר גם שם ספר למוד אחד מעשה ידי ש. פ. ראבינאוויץ ומ. קרינסקי. כעבור שבועות אחדים נרפסה מודעה נלויה על אדות ספר „אור לנתיבה“, שאומר ה׳ שפ״ר להוציא באיזה זמן מן הזמנים, ואחרי המודעה באה הערה, כי מה שנדפס בהודעת „האור“ על אדות הספר „פרוזדור לטרקלין“ לא בידיעתו נעשה הדבר. ועל המודעה הזאת (היינו לא על המודעה כי אם על ההערה) באה תשובה מאת הוצאת „האור“. בתשובתו מתמרמר בעל „האור“ על אדות חרוף וגדוף בחלק מודעות. ובכל זאת נונע גם הוא בדבריו „בערך מוסריותו של המוהיקני האחרון מסופרי ביהמ״ד הישן“. ואולם גם שפ״ר לא טמן ידו בצלחתו וישיב גם כן בחלק המודעות, ובתוך דבריו נכנס במחקר פילולוגי בדבר פירוש הפעל „עָבַד“, אבל הוא מסיים בשלום בהציעו להגיש הדבר לפני בוררים לבלתי יבוא הדבר לבית המשפט כאשר יאים בעל „האור“. אפס ה׳ קרינסקי, הרוצה להוציא ספרים במקצוע הפדגוגיה, מראה לדעת, כי לא רק את הנערים יחנך, כי אם גם את הזקנים. ואופן חנוכו נוכל להבין אחרי שהוא עומד בדעתו להגיש הדבר אל המשפט.

מחזה יפה, האין זאת ? מחאו כפים ! בראווה ! בים !

ואולם לא על אדות ספ״י למוד בלבד נלחמים בחלק המודעות. במודעות של „הצפה“ נומר 343 אני קורא מסירת מודעה מאת איש אחד סוחר יין בקאלא־ראש—בסרביה ושמו זוסיא עהרליך, להזהיר את אחינו בני ישראל, לבלתי שתות ולבלתי קנות את היינות בחביות קטנות שמוכרים ה„וואיאזשארים“, יען כי היין אינו טבעי ואינו כשר ואסור לברך עליו, ורק החובה היא לקנות מאת סוחרי היין שהוא, בעל המודעה, אחד מהם. והנה אני קורא ב„הצפה“ נומר 347 תשובה על דברי ה׳ עה־ליך, כי כל מה שכתב אינו אמת והיין בחביות הקטנות הנשלח על ידי ה„וואיאזשארים“ טוב בטעמו וכשר וכו׳ וכו׳, ולראיה באו על החתום שני הדיינים שבקאלאראש, שאחד מעיד סתם כי היין כשר ואפשר לאמר „שירה“ עליו בלי שום

מורא, והשני בא „להודיע לכל מאן דבעי למידע שידוע לי בברור גמור שכל היי״נ הנשלח מעירינו בחביתים קטנים הם מי״נ בלי שום זיוף ותערובות כלל.״

והיוצא לנו מזה — כי היין הנשלח בחביות קטנות כשר ואפשר לאמר עליו „שירה״ וגם כי הרבנים בבסרביה מחויבים לדעת חימיה למען יוכלו לעשות אנליזה ביינות הק״קים ששם הם חונים, לדעת אם אין בהם זיוף ותערובות.

Debe.

שיחות.

מאת

הלל צייטלין.

מקדש לז. י. אנכי.

„וְלֹא יִהְיֶה כְנַעֲנִי עוֹד בְּבֵית
אֲדֹנָי צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא״.
(סוף זכריה).

א.

„בשפת ארם נהרים עוף אחד יש ושמו קר״ס יוליד ביצים רבות, ורוב הפעמים יפחד על מימי הנהר פן יגברו וישטפו אותם. ויקח ביציו וישאם ויחלקם בקני העופות, ביצה בכל קן, ויקננו העופות ההם והביצים ההם עם כל אשר להם, ובהגיע הזמן אשר ידע כי כבר יצאו אפרוחיו ילך אל כל אחד ואחד בלילה ויצעק וישמעו אפרוחיו קולו ויכירוהו בטבע ויתקבצו אליו אחד אל אחד, אבל שאר האפרוחים אשר אינם ממנו אין מהם מי שיכירהו וידע לשונו ולא יבאו לו ולא ישמעו לקולו. ככה הנביאים ע״ה יקראו לבני האדם ויוכיחום ויענום. כל מי שהוא מהם, יבין לשונם, ויהפך ערף כל מי שאינו מהם״[1]...

ומה שהוא אמת בנוגע לנביאים, אמת היא גם בנוגע לבני אדם פשוטים האוהבים את האמת וסובלים בעדה.

ילעגו להם השאננים, יכתבו להם הכתבנים, יתנפלו להם הטפשים. יחרפו להם המחרפים, ינדפו להם המנדפים, ירקדו רקודים, יכרכרו כרכורים, — האמת היא אמת ומעלתה לא תפחת מפטפוטי הזקנים ומלהג הכסילים.

---

[1]) בן המלך והנזיר שער י״ט.

„מי שהוא מהם ישמע לשונם". כמה מן האמת הנשגבה בדברים המעטים האלה! מה לו לסופר באמת ולהמון הטפשים והנבלים אשר יסרסו את דבריו, יתלו בהם בוקי סרוקי, ידרשו בהם אגדות של דופי, יכניסו בהם כונות משונות, יעשו מהם מטעמים להמון כאשר אהב? מה לו ולכל אלה אם יודע הוא שהאמת אתו ויש שומעים לו ואם גם מעט מאד מספרם?

כותב אתה בדם הלב ובמוח העצמות, מביע אתה את מחשבותיך הנוגות וספקותיך המרים, והנה אתה שומע בתור תשובה לדבריך פטפוטי שוטה זקן או שאונו של איזה כתבן צעיר.

קשה מאד להכיר ולדעת את כל זאת. מרה מאד המחשבה, כי לדבריך היוצאים מן הלב אין הכח להפוך את לב האבן ללב בשר ולתת לתועי רוח בינה, ואולם דע נא כי בכל עת ועת ימצאו אנשי אמת, ולו גם מעט מאד מספרם, אשר ידעו להבדיל בין המדבר אמת ובין המתחפש תחת מסוה האמת.

הכל צועקים על דבר האמת, כל פטפטן אומר שהאמת אתו ורק אתו, כל חנוני ספרותי צועק שהוא אדון האמת. הקולות משונים, הערבוביה משונה. מאין ידע הקורא התמים להבדיל באמת בין קלא אילן לתכלת, בין זהב טהור ובין נחושת נוצצת, בין אבן יקרה ובין אבן מזויפה?

אין מנוס ואין מפלט. השקר למד לדבר בסגנון האמת והוא מרמה את התמימים.

ואולם נמצאים אחדים מאוהבי האמת, שקשה מאד לפתותם ולרמותם. הם הם אלה אשר „ישמעו את הלשון"; אשר ברגש אינסטינקטיבי ירגישו את המלה החמה, הישרה והאמתית. הם הם אלה אשר יש להם קרבת הרוח עם הסופר והם יודעים ומבינים את כל אשר ירחש לבו; אשר ידעו לקרא גם בין השטין ולהבין גם מה שאי אפשר היה לסופר להגיד מתוך שקשה היה לו להביע דברים העומדים ברומו של עולם במקום שבני אדם סוחרי הספרות מזלזלים בהם ועושים אותם פלסתר.

ולאלה המעטים מן המעטים אני פונה בשיחותי אלה, לאלה אני חפץ להגיד דברים אחדים כאשר עם לבבי.

ב.

רעש במחנה. שם יהודים מוכים ושדודים, רעבים ומעונים, שכולים ויתומים נודדים ומגרשים, — ופה מחלוקת על דבר... על דבר... אוסישקין: עבודה יפה! האף אין זאת?

שם שאלת החיים והמות, שאלת המעון והמקלט, ופה שאלת הכבוד והנצוח. „אין לך דבר העומד בפני הרצון" — זו היא הדוויזה של אוסישקין הנמכר ביחד עם תמונתו במחיר חמש קופיקות — ואם הוא רוצה, מי הוא זה אשר יעיז להניאו מחפצו?

מי יכנים את חרטומו בצואר הארי? מי יעיר לויתן? מי יעיז להקניט א״ז אשר כזה?

ואולם לא אוסישקין לבדו רוצה; יש גם אחרים רוצים. מה הם רוצים? אדני יודע מה הם רוצים!

הד"ר הרצל צריך להיות עבד כפות להם. הוא צריך לשמוע בקולם הם, הוא צריך ללכת בדרך אשר יתוו לו הם ואם לא — מ"ה תהי אח"יתו!

ואם לא — יהפכו שמים וארץ, ירעישו עולמות, יפיצו עליו כל מיני שמועות. באחת: יעשו כל אשר בכחם לעשות וירעו בכל אשר יהיה בכחם להרע לו. ומה יתנו הם לעם האמלל? הם יתנו מכתבים חוזרים מאת המורשים, שקרים על דבר הישוב והפרחתו, דברי רוח על דבר „הארץ הקדושה והיפה", דברי הבל על דבר היהדות, וכדומה.

ועולם כמנהגו נוהג: יהודים נודדים ואין להם מקום להניח בו את ראשם, ומכתבי־העתים ליהודים מלאים מאמרים על דבר אוסישקין וחבריהם, חלומותיהם ודבריהם.

מאריה דאברהם! מי עשה אותם, את כל מיני אוסישקין לרועים לנו? בכח איזה קסם היו לעומדים בראשנו? בכח איזה פלא היו הפוליטיקים האלה למנהלים ומנהיגים?

וכי חסרי פוליטיקנים הם ישראל? צא וברוק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שבכל תפוצות הגולה ותמצא כאלה וכאלה!

ומה יש באלו האנשים חוץ מפיליטיקניות? הכאב לבם על שבר עמם? הבקשו, לכל־הפחות, כאשר יבקש הד"ר הרצל במה לרפאהו? היש בכחם לעורר תנועה צבורית אמיצה בהמון? היש בכחם לעוררהו, לאמצהו, לחזקהו, להפיח בו זיק תקוה, להכניס איזה רוח חיים בעצמותיו היבשות?

ומה יש בכחם?

ומדוע היו למנהלים ומנהיגים?

„כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא"...

ושקספיר אומר:

„בעתות הרעות ילכו תמיד העורים אחרי המשונעים"...

ג.

„ועד מגני הסתדרות"? — זה הוא מין חיה משונה, שקשה מאד לתארה ולהנבילה.

נואלו המורשים — הכם בחרב שבלשונך, הם עומדים באולתם — הטף לעם השכם והערב. אבל הועד והמגנים למה הם באים?

אם ההסתדרות חזקה — אין צרך במגנים, ואם ההסתדרות רעועה — לא הועילו כל מיני „ועדי־המגן".

אם ההסתדרות רעועה אות הוא שריקה היא מתוכה, שאין בה דבר המקים ומעמיד אותה והמחיה ומהוה אותה. אם ההסתדרות הולכת ונמוטה—מן הצורך הוא

לסעדה בתוכן חי ובריא ורענן, שיתן לה הכח והעוז לעמוד ולהתקים. ולא „בועדי־מנך" המרבים מחלוקת ושאון ומהומה ומחריבים בידי עצמם מה שהם רוצים לבנות.

לא, אדוני!

רואים אתם ואינכם יודעים מה אתם רואים. רואים אתם שההסתדרות נחלשת ונהרסת, ואולם אינכם יודעים פשר החזיון הזה. רואים אתם את המחלה, ואולם אינכם מבינים את ס ב ת ה ועל כן אינכם יודעים להעלות לה ארוכה.

ימים רבים התאמצו כל מיני המגנים מכל מיני הפרקציות והנונים ל צ מ צ ם את התנועה ה ע מ מ י ת אשר בקשה לה על פי טבעה אופקים רחבים וגדולים; ימים רבים נלחמו המגנים השונים בכל מי שחפץ להכנים איזו קרן אור אל תוך התנועה. והתנועה היתה למה שהיא עתה... ועתה אתם באים להגן ולצמצם?

הניחו את העבודה הזאת שאינה מביאה כל תועלת!

אם חפצים אתם בהסתדרות, עשו את תנועותנו לתנועה עממית אמתית.

אם חפצים אתם בהסתדרות חזקה, חדלו לכם מאותה דו־פרצופיות, שבה אתם מתיחסים לשאלת אונגדה והדומות לה.

נחוץ הוא להניח פעם אחת ליסוד מוסד: התנועה הציוניות צריכה להביא תועלת ל ר ו ב העם; רק באופן הזה יש לה זכות הקיום, רק באופן הזה היא תנועה עממית.

אם תתעסק הציוניות רק בישוב קטן בפלישתינה או גם בישוב גדול אשר לא יביא תועלת מ ו ר ג ש ת ל ע ם, אז הציוניות צדקה ככל הצדקות ואין לה כל צורך בהסתדרות חזקה.

העם צמא מאד ל ח י י ם ו ל א ו ר; אם יש בכח התנועה הציונית להספיק, לכל־הפחות באיזו מדה, את הצרכים ההכרחיים האלה — אז תחזק ותתקיים ההסתדרות גם אם לא יחפוץ בה אוסישקין או אחד־העם או נוסינ וכדומה; ואם לא תתאמץ להספיק את הצרכים ההכרחיים האלה, אז לא יועילו כל מיני הועדים והגישפנקאות; אז לא יועילו לא הדרת השיבה של מנדלשטם ויסינובסקי, לא הלמדנות של ריינס, לא הכלשנות והפיטנות והצדקנות של יעבץ, אף לא הפקחות והמעשיות של סוקולוב— אז לא יועילו כל התחבולות והעצות.

עצה אחת יש לנו אדוני: עלינו לעשות את הציוניות לתנועה עממית א מ ת י ת.

ד.

אדוני! למה כל הצביעות וההתחפשות? למה כל הדברים הנשמעים לכמה פנים? למה כל אלו המאמרים הקצרים הסיבלים פרושים שונים? נודה פעם אחת על האמת שסבת הפרוד שבין הציונים היא הרבה יותר עמוקה, יותר ש ר ש י ת ויסודית, מאשר יחשבו „המורשים" וחסידיהם ומתנגדיהם גם יחד.

הפרוד בין הציונים הוא לא משום שאלה מהרסים את ההסתדרות ואלה מגנים עליה, כאשר יבארו „מגני ההסתדרות", אף לא משום שאלה יחפצו ב„ציון" ואלה

„באונגדה" אף לא משום שאלה יתפצו בארץ־ישראל, ורק בארץ־ישראל, ואלה „טריטוריאליסטים" הם, כמו שמפרשים „המורשים" סבת ההתפרדות וההתפלגות.

לא! פה סבה פנימית ועקרית, אף כי הציונים עצמם אינם מכירים אותה והם מערבבים תמיד את התחומים.

פה מצד אחד פראזות, מעט רומנטיקה, אונאה עצמית, הרגל ישן; ומצד השני— שנאה עזה כמות לחיי כלב שבהם אנו חיים עתה ושאיפה עצומה לאור ולחיים.

לא אוגנדה הוא העיקר פה, אף לא טריטוריה בעלמא, כי אם ההתאחדות, ההשתתפות, העזר העצמי, ההשתמשות בכחות העצמיים, ההתאמצות לצאת למרחב מטיט היון שאנו טובעים בו יותר ויותר, להיות בטוחים ככל בני אדם שלא תרמסני רגל כל זד ולשיר שיר אדני עם כל בני האדם יחד.

כל צד המוביל אל התכלית הגבוהה ההיא — יקר וקדוש לנו; כל דבר המעורר בקרבנו עבודה עצמית מאורגנת ומשותפת — יקר וקדוש לנו; כל דבר המראה לנו על החיים הלאומיים ההולכים ומתפתחים, נארגים ומתרקמים בסתרי הנפש הלאומית, — יקר וקדוש לנו; כל דבר המוכיח בעליל, כי העצם מתקרב אל עצמו, כי היהודי מתקרב אל משנהו ב א מ ת וכי „איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק"— יקר וקדוש הוא לנו.

ואולם גם בחוברות הציוניות האנטיציוניות תמצאו מעין דברים אלה, ובכל זה הם מושכים לציון ו ר ק לציון.

אנחנו אומרים את הדברים האלה, ואולם איננו רוצים שיהיו לנו לפראזות בעלמא, אנו מבינים אותם כפשוטם וכמשמעם כלומר: בציוניות נכבדה ולנו בעיקר הדבר לא פלשתינה, אף לא כל טרטוריה בעלמא, כי אם העבודה הלאומית העצמית במובן היותר רחב של המלים האלה.

העבודה בפלשתינה או במקום אחר נכבדה לנו רק במדה שהיא יוצאת מתוך הפרינציפה היסודית האמורה ומתאימה לו.

באופן הזה אנו מבינים את הצוָאה שצונו הד״ר סמואלי (בחזיון „הגיטו החדש") לפני מותו:

צאו מתוך הגיטו!

ה.

את הד״ר הרצל אני חושב תמיד לבעל שאיפות עולמיות עמוקות, ומצד זה הוא אידיאליסט גדול, ואולם יש לו גם מה שקרא בילינסקי בשם „חוש המציאות". יודע הוא להתפשר עם המאורעות, להפיק מהם תועלת ולהטותם, כפי מדת היכולת, לחפצו.

הד״ר הרצל הגיד לאנשים שונים באמת ובתמים את סבת נטותו אחרי אוגנדה: לא יכולתי להבט במנוחה על כל הנעשה לעמי במזרח אירופה.

כמדומה לי שכל מי שיש לו לב אדם בקרבו יביע רגשי אהבה לאיש המצוין הזה בשביל הדברים הפשוטים האלה, שאחרים רואים בהם רק פילאנתרופיה, קטנות וכדומה.

זה הוא עיקר תכונתו של הד"ר הרצל שאינו שוכח לעולם את המטרה העקרית שלו. הוא אינו זוכר את המטרה המופשטת הכתובה באותיות, כי אם את המטרה החיה, שנושאה הם אנשים חיים סובלים ומצטערים בכל מיני יסורים אין קץ. הוא אינו שוכח שבעיקר הדבר מגמת חייו היא להיטיב ליהודים, ולא להושיב את הארץ הנשמה.

ומה הוא „עם"? זה האיש הרצל. שכלו חזיונות ודמיונות, מבין בודאי את טיבו של העם המופשט, יודע הוא, כמדמה לי, לא פחות מאחרים, ואולי גם יותר מאחרים, את כל מה שאנו קוראים בשם „גלות השכינה", ואולם יודע הוא עם זה שהכל צריך להיות נוסד על מעשים מוחשיים וממשיים ובשביל אנשים מוחשיים וממשיים, וכי בשביל זאת עלינו לדעת תמיד את עניניהם וצרכיהם הפשוטים והרגילים הנחוצים והמוכרחים, ולהספיקם כפי מדת היכולת.

ועל כן בנוגע לעבודה הציוניות הוא מבין בשם „עם" קבוץ של אנשים סובלים ומצטערים, נרדפים ומעונים, אשר עלינו להוציאו מן המצר ויהי מה, ובעת היותר קרובה ובדרך היותר קרובה.

על זה עלי להודות: הד"ר הרצל מתפשר יותר מדי עם המציאות, מתפשר יותר מדי עם המאורעות. אדם גדול צריך ללכת לפעמים נגד המציאות נגד המאורעות וללחום עמהם.

ד"ר הרצל מתאמץ רק לרכך מדת דינם הקשה של המאורעות ולהתפשר עמהם, ואולם בעתים ידועים על האדם ללחום עמהם באופן גמור ומוחלט. לדבר זה, כמדומה, אין הד"ר הרצל מוכשר. רק הוא יותר מדי.

בשביל זה כל אותה היראה מפני „הקולטורה" „והאיקונומיה", בשביל זה כל אותה הנטיה כלפי „בעלי בתים" שונים, בשביל זה כל אותה ההתאמצות היתרה לחיות בשלום עם הכל עד לשעה שאין עוד ברירה אחרת זולתי לצאת למלחמה.

ואף גם זאת: הד"ר הרצל מתון יותר מדאי. לאותן ההחלטות שבא אליהן עתה, היה צריך לבוא זה כמה שנים, ומה שרע מזה, שגם עתה, כמדומה, שהוא אומר דבר ומביט לאחוריו, וירא אנכי שסוף סוף ינצחוהו אלה החפצים לעשות מן התניעה העממית חברה של צדקה פלשתינית.

עוד הסרון אחד גדול מאד בפעולתו של הד"ר הרצל: הוא אינו בקי היטב בתנאי החיים של אחינו בני ישראל פה. אם היה יודע ומבין זאת כראוי, היה מבין שאולי אפשר לפעמים לכרות ברית עם חברות ידועות, למשל עם „חברת המזרחים", וללכת עמהם שלובי זרוע — אבל דבר כזה עושים בזהירות יתרה ומיוחדה. הוא אינו יודע כלל מה רב הזוהמא שמכניסות חברות ידועות לתוך התניעה, וברבות הימים הן יהיה הזוהמא הזה לזוהמא נוקשה, וקשה יהיה אחרי כן להסירו ולהעבירו.

ואולם איני חפץ להרהר יותר מדאי אחרי האיש אשר יצר לנו את הבמה הלאומית ואשר עורר הרבה כחות נרדמים ואשר פעולתו הצבורית בכל אופן גדולה ונשגבה.

ואולם אם באיזו עת יטה הד"ר הרצל בכל וכל אחרי העבודה הפעוטה והמכוצת

של השתדלנים הידועים ובזה יתאמץ לצמצם את התנועה העממית — אז יהיה עלינו להלחם גם כו.

(סוף יבוא בחוברת הבאה).

בקֹרת:

כלפי מי?

(סוף).

IV.

הספור הראשון של ה׳ אייזמן, שזכה להתחבב על הקוראים ושבגללו נבאו לו המבקרים עתידות, הוא — „מעט הצדה״, שנדפס בראשונה בהירחון „רוססקאיע באָגאטסטוואָ״.

אלו היינו רואים, כי אחרי הספור הראשון הזה התפתח כשרונו של ה׳ אייזמן והתרחב חוג מבטו, כי אז לא היינו שופטים אותו קשות, יען כי אין ממצים עומק הדין עם סופר מתחיל ושגגותיו אינן עולות בחשבון. רגילים המבקרים לומר: יסתכל יותר ויתקן בעצמו את חסרונותיו. אבל גם הסנינורים ממבקריו של ה׳ אייזמן אינם מוצאים ביתר ספוריו שבאו אחרי כן עמקות יותר גדולה והסתכלות יותר גדולה ומזכירים בחבה יתרה את ספורו הראשון. לכן יש לנו הרשות לחשוב, כי ספורו זה היה רק ראשון בזמן, וה׳ אייזמן בבר יש לו השקפה ברורה על עולמנו, ומתוך השקפתנו זו הוא בא לתאר לפנינו את אשר ראה בעיניו.

יתרונו של אייזמן הוא, לדעתי בזה שהוא שם לבו לחזיונות חיינו החשובים מאד, שראוי להתבונן אליהם. אף על פי שאמרו, כי ביד הציר האמתי אין חזיון קטן או גדול, ואין דבר שיהיה אינו-חשוב בעיניו, בכל זאת אי אפשר להכחיש, כי התמונה המתארת חזיון גלוי ובולט, מושכת עליה יותר את העין. יחידים רואים בכל דבר קטן חזיון חשוב, כמו שחכם הטבע רואה עולם מלא בטפת מים אחת. אולם הקהל הגדול, בני האדם הבינונים, אין להם עינים בהירות וחודרות כאלה, ולכן מן הנחוץ הוא לתאר לפניהם חזיונות המובנים להם בלי התעמקות יתרה. וזה הוא כחו של ה׳ אייזמן.

בספור הזה בא ה׳ אייזמן להגיד לנו שני דברים. הוא מעביר לפנינו תמונת איש עני ומדוכא, אשר יסורי חייו לא החלישו בקרבו את האידיאליסמוס, ועד יומו

האחרון הוא נשאר תם כתינוק. כל דבריו ומעשיו הם מעין אלו שקוראים להם בשוק: „רעות רוח", ואשר אינם נותנים לבעליהם לא עושר ולא כבוד. לעמת זאת יש לו בחייו אותו התענוג הרוחני שרק אנשי הרוח מרגישים בו.

מלבד זאת מתגלה לעינינו עוד מחזה אחר. שני יהודים שונאים זה לזה — ומלשינים זה על זה ונלחמים זה בזה על מנת להכריע איש את רעהו — הכירו איש את אחיו בבית-החולים ונעשו קרובים ואוהבים זה לזה. המה באו לידי הכרה, כי רק מלחמת החיים הקשה הפרידה ביניהם, ובאמת אחים הם לצרה גדולה אחת.

בלי־משים עולה על לבנו האגדה המלאה תוגה בבנו ובתו של רבי ישמעאל כהן-גדול שנשבו לבין הגוים, על מנת להשיאם זה לזה. ישב לו כל אחד בקרן זוית ובכה שמזלו גרם להנשא לפחות ממנו, עד שעלה עמוד השחר והכירו זה את זה.

אולם הידע ה׳ אייזמן את אשר לפניו? הידע להשתמש בחומר הדק אשר היה בידו? לצערו של הקורא — לא. ה׳ אייזמן יצר שתי צורות, אחת פחותה והשנית מטושטשת. חבל, חבל, החומר היה יקר כל כך.

כי יש בקרב עמנו (המפורסם לגנאי בתור אומה שאין לה בעולמה אלא האמה המשקל והמטבע) אנשים כאלה אשר יפליאו כל רואיהם באידיאלותם וברוממות נשמתם — על הדבר הזה כבר עמדו סופרים רבים קודם ה׳ אייזמן.

זנגוויל מתאר לנו חיט יהודי אחד, ששם לו למטרה בחייו חבור ספר אחד, לעשות על ידו שלום בין העולם הנוצרי והיהודי, בהוכיחו, כי אין כל תהום מבדיל ביניהם וכי אחים הם.

בן-עמי רשם לו בפנקסו תמונת רצען עברי עני, שעוסק בחבור ספר תולדות כל גדולי ישראל בכל הדורות ובכל הזמנים.

גם הסופר הנכרי גארין מספר לנו מעשה שהיה ביהודי עני, שבא לאודיסא אל אחד הפרופסרים ויציע לפניו את חוק ניוטון שגלה בעצמו בסתר אהלו, מבלי דעת כי כבר קדמהו אחר בזה.

וכל אחד מאתנו פגש בחייו איש כזה או שמע על דבר מציאותו. תמימות רבה צפונה בנשמותיהם של אלו, וגם אם מעוררים הם על שפתינו צחוק קל, מוכרחים אנו להודות, כי הם, בדבקותם ברעיונם הקדוש להם ובמסירות נפשם עליו, נעלים הרבה עלינו הפקחים. אכן גבורו של ה׳ אייזמן, אף על פי שגם הוא מקריב את שלומו ואשרו על מזבח רעיונו, הנה מה קלוש ומה מחוסר-שירה הוא הרעיון עצמו! הגבור עוסק בחבור מפתח לספר הלמוד של מארגו. היש בכח רעיון כזה לרומם את הנפש? ואיך זה בא איש משכיל (הגבור נמר חק למודו בבית מדרש הרבנים) לידי רעיון כזה, בטרם חקר ודרש, אולי כבר קדמו אחר? הספור הזה עושה רושם של אניקדוטה לשם צחוק השומעם. הלזאת טרח ה׳ אייזמן?

אמנם ה׳ אייזמן מוסיף לספר, כי אחרי אשר נודע לגבורנו, כי עמלו במשך שתי שנים היה לשוא, יען אשר בחבור אותו המפתח כבר קדמו אחר, לא התיאש לגמרי, וכעבור ימי אבלו על חלומו שעבר מן העולם, „שנס עוד הפעם את מתניו" ויאמר לחבר ספר כולל הפתגמים של עמנו, להוכיח כי כל הטוב והעושר הרוחני הצפון בפתגמי העמים יש למצוא גם בפתגמינו, ורק המות האכזר קדמהו.

בזה תקן מעט ה' אייזמן את עותתו. ואולם הרושם הרע שעשה עלינו הספור בראשיתו לא נמחה מלבנו.

„והגבור" הזה חי בזוית חשכה ואיש לא ידע ולא הבין לרוחו. אולם בהיותו מורה בבית־ספרו נאנס לעמוד על דרך מלמד חֵרש, אשר הוא ואשתו חשבו אותו לאויבם בנפש, המכרית אוכל מפיהם. ואחרי מלחמה קשה נצח המלמד את „אויבו" והרחיקו מעירו, לבלתי היותו לו לשטן. ואולם לאחר ימים רבים נזדמנו שניהם בבית־החולים, ששם נודע להמלמד כי „האויב" אינו אכזרי כל כך. וכאשר התקרבו יותר זה לזה נוכח המלמד, כי לפניו אדם כשר שאין דוגמתו. והוא מוסר זאת לאשתו, אשר בימים מקדם קללה ונדפה את „המלשין" הזה.

וכשמת המורה האמלל — כך מספר המחבר — הלכה אחרי ארונו אשת המלמד וספדה לו בדמעות כעל אח קרוב.

כי נתפיס המלמד בזמן קצר ונהפך מאויב לאוהב — בזה אין כל פלא. הוא מהיר לכעוס ומהיר לרצות, כרבים מאחיו. ומה גם כששמע מפי חברו זה דברים „עמוקים" ונודע לו כי „מחבר" ספר הוא. אבל בלב האשה באה התמורה שלא כדרך הטבע. מה הגיע לה? הרק האמינה לדברי בעלה? מן הנחוץ היה לתת לה מקום להכיר בעצמה את טעותה וכי בעיניה תראה את גדלו של האיש אשר עד כה חשבה אותו לפחות שבפחותים.

אולם אחרי כל המגרעות החשובות האלה אין לכחד, כי הספור הזה הוא המובחר בקובץ הזה, יען כי יש בו הרבה מקומות הכתובים בכשרון ודעת.

עוד נשארו שני ספורים שאינם מעלים ואינם מורידים. שניהם מתארים את העני והלחץ בבתי ישראל. ענלון אביון גונב תבשיל למלא את נפשו כי ירעב וסיד צעיר בא לגנוב כלים מארות איש עשיר, בשביל להספיק תכריכים לאביו שמת שלא יקובר בתכריכים זרים.

בספורים האלה אין כל מקוריות ורבים כמותם הולכים ונדפסים בכל העתונים היהודים. אין בהם אלא חדושם, ביחוד בספור האחרון, יען כי האמונה, שכל מי שנקבר בתכריכים זרים אינו מכובד בעולם האמת, אינה מפורסמת כלל. סימן הוא רק לדלות נוראה, שהחיים מתיראים מפניה, אבל משמת אדם נעשה חפשי מן העול הזה.

V.

היוצא מזה, כי ה' אייזמן, שיש לו כשרון יותר מחבריו ויודע את חיי היהודים ואת ארחם ורבעם לא רק מפי השמועה, כשבא לכתוב בלועזית, עקם עלינו כמה וכמה מן הכתובים, בכדי שלא להוציא מפיו דברים אשר „זר" לא יבינם או ישחק להם.

ואנו יודעים כי על הציר האמתי להיות חפשי מכל דבר מעיק, שבהכרח ישפיע לרעה על יצירתו.

היכול תנאי זה להתקים בסופרינו הכותבים בשפות נכריות? עד היום לא נראה עוד סופר כזה, היקום עוד?

אני רואה בגורל סופרינו ברוסית הרבה מעין גבורו של ה' אייזמן „העבד" אם גם באופן אחר קצת. מ. ג.

---

* * *

חִוֶּרֶת שֵׁיִשׁ אַתְּ נוֹשֶׁקֶת
אֶת־הַפָּנִים הָעֲנֻגִּים,
זוּ מִקּוּרֵי חֲלוֹם מְשֹׁרֵר
דּוֹמִים כְּאִלּוּ הֵם עֲרוּגִים.

חִוֶּרֶת שֵׁיִשׁ שְׁקוּפָה, זַכָּה,
אַתְּ מַזְהֶרֶת עַל הַמֵּצַח,
שֶׁמִּתַּחְתָּיו חֶרֶשׁ צוֹפוֹת
עֵינֵי חִידוֹת אֶל הַנֵּצַח.

חִידוֹת עוֹלָם, חִידוֹת תְּכֵלֶת
אֶל הַנֵּצַח שָׁם צוֹפִיּוֹת;
רָז הַנִּשְׂגָּב, סוֹד הַיֹּפִי
כְּמוֹ הֵן חוֹלְמוֹת וּמַבִּיעוֹת.

עַל הָרֹאשׁ בְּרֹךְ מַבְהִיקִים
גַּלֵּי מֶשִׁי שְׁחוֹרִים, רַכִּים;
שֵׁשׁ הַמֵּצַח הֵם מַכְתִּירִים
בְּאֹפֶל מַזְהִיר, בְּרַק מַחְשַׁכִּים.

וּבַלָּט מִן הַמַּחְשַׁכִּים
יִגָּנֵב לֹבֶן הָאָזְנַיִם
הַמִּצְעִירוֹת, שֶׁכִּמְדֻמֶּה
הֵן מַקְשִׁיבוֹת שִׁיר שָׁמָיִם.

לְמַחֲצָה פְּתוּחוֹת הַשְּׂפָתַיִם,
שֶׁכַּוֶּרֶד הֵן חַכְלִילוֹת;
דּוֹמֶה: שִׂפְתֵי כְרוּב בַּסֵּתֶר
נְשִׁיקוֹת־תֹּם לָהֶן מַאֲצִילוֹת.

י. ל. ברוכוביץ.

נִצָּנִים.

ר שימות

מאת י. ש. ק.

א.

מִפְּנֵי אוֹר.

ישב ישבנו בחדר היפה.

ישב כל אחד בפנתו, חבוי בצללי דמדומי בין השמשות, כל אחד נתון לתוך עולמו.

ויננן הפסנתר שירי אהבה, שושנים ואור.

בחשכת בין-השמשות ננגה היפהפיה ותש־.

ויתרוממו הקולות וירחפו ממעל לראשינו ככרובי שמים...

וינפנפו בכנפיהם בתוך חשכת הפנות ויהי אור בנפשותינו...

סגורות למחצה היו העינים, ופתוחות — נשמותינו ולבותינו...

עולמות מלאים קסמי-רזים, שירות זמירים ונפנוף כנפי כרובים נפתחו לנו — — —

...על יד פלג קטן. בנעימות מזמרים הגלים, מספרים מעשיות מני קדם. ישמי תכלת ממעל לראשינו, שמש מלטפת באהבה ומחממת ברך, סירה קטנה חבויה בתוך השיחים הירוקים אשר אצל החוף, בית־עץ קטן בתוך גנת שושנים, קני זמירים בתוך סבכי האלנות ממעל להלונותינו — ומסביב הרים ובקעות, יערים וחורשות.

ומנוחת עולם מרחפת על הכל.

רק פלגי אור נשפכים משמים, רק מחנות צפרים עוברים בתוך תכלת הרקיע ושמחת אושר קדומים ממלאה את כל העולם...

ורוח אומרת שירה בתוך ענפי העצים —

וגם הלבבית אומרים שירה —

— — — — ישב ישבנו בחדר היפה, חבויים בדמדומי הערב, כל אחד נתון לתוך עולמו ומשוקע בנפשו.

סגורות למחצה היו העינים, ופתוחות — נשמותינו ולבותינו.

ויננן הפסנתר שירי אהבה, שושנים ואור.

ויהי חשך בחדר ויהי אור בנשמותינו...

אז באה השפחה ותדלק את המנורה.

ויהי אור בחדר...

ויהי חשך בנשמותינו...

* * *

— — — התזכרי, ידידה?

בערב חרף ישבנו שנינו בחדרך עצובים ודוממים.

בלב היתה מועקה, שעמום... התרוקן הלב וגם כל העולם התרוקן: אז אבד לנו כל תכן החיים!

עצובים ודוממים ישבנו, מתגעגעים בתוך ההוה הריק על קסמי העבר, זוכ־ים ימים עברו ומצטערים צער אין קץ על עולם הקסמים אשר נשלל ממנו: עינינו אז נפקחו ונרא את האור !...

ובטרם היה האור.

ילדים היינו. שירות תם שמענו בכל אשר מסביב לנו. שירות מני קדם. קסמי ילדות רכים לפפונו ולטפו את נשמותינו, שמשות רבות האירו לנו בשמים ובארץ בכל אשר מסביבנו ובקרבנו.

כננת ורדים היו החיים לנו.

ויופיע האור...

ותפקחנה העינים ויעופו הקסמים מני קדם, ותאלמנה השירות וגן חיינו היה קֵרֵחַ...

מפני האור...

ב.

אַתְּ חִלַּלְתְּ אֶת הַקֹּדֶשׁ!

בפעם הראשונה.

עת ראיתיך מטילת שפי על הגשר הכודד מחוץ לעיר, כלך כחולמת, חרש משוררת, עסוקה במלאכת רקמה, וחוטים ורודים נגררים מתוך סלסלך הקטן על קרקע הגשר,—אז סבכו חוטי אור ענוג את לבי ומוחי ויקשרוני אליך.

ומאז —

עת שמעתי את קולך משורר מתוך חדרך הבודד — דומם מקשיב עמדתי תחת חלונך ואהב...

עת ראיתי מרחוק את שחר תלתליך, את לבן סנרך — בחרדת קדש נמשכתי אחריך ואהב...

ובשכבך במצע ירק דשא, על יד נחל רענן המתעלם עם קרני שמש מפזזות, כפת תכלת בהירה ממעל לך וסביבך פרחים, כלך טובלת בפלגי אור מלטף — אז עמדתי הרחק דומם על הגשר ואבט...

אז היו רגשותי — וֶרֶד בתוך סנרך הלבן, יריעת תכלת נמתחת ממעל לראשך, נחל רענן מתעלם עם קרני שמש — אז היית אַתְּ...

לא קרבתי אליך — אַתְּ הייתי בי...

לא נשקתיך — אני ואַתְּ היינו נשיקת קרן־שמש פורחת תחת תכלת אין קץ...

על גבעת דשא על יד גדר רעועה הרוסה למחצה ישבנו.

נחל קטן שֹׁטֵף, הֹמֶה, שָׁר לרגלינו.

מרחוק צהל סוס, בערה מדורת אש, הרועה חלל בחליל.

בשמים הכוכבים, והם טהורים, רעננים, ענוים, כילדי בית־ספר לפני תחלת חנינה...

בערבי הנחל התלחש הרוח וגם הזמיר היה שם...

ודומם ישבנו אז זמן רב ונקשב לשירת העולם, לשירת לבותינו...
וכולי הייתי שלי וגם כל העולם היה שלי ואת היית שלי...

אז קראת בשם את רגשותי ואת רגשותינו...
אהבה!
את גלית אֶת סוד נפשי, את סוד לבי, את סוד כל היותי...
את חללת אֶת הקדש !...

ג.

וַתִּפֹּלְנָה הַדְּמָעוֹת הַיָּמָּה...

ובנוע האניה בין גלי תכלת, עננים בהירים ברקיע הכחול ממעל, במרחק הלבן ואדמדם מרחפים צפרים בודדים. אבעבועות קצף לבנות מתנועעות, מתרוממות ומתבקעות — אז עמד הוא בדד בקצה המכסה ויבט בשקיעת החמה...

עטרת־פז חבש המערב.

על פני גלי התכלת הַזה היוצר נטפי זהב במכחול אור.

במנוחת בין-ערבים נח כל העולם.

ותנענה בעיניו שתי קרני אור-פרידה, ויפלו הימה שני רסיסים מרים, מזהירים בשלל צבעי קשת...

מן הלב יצאו הרסיסים, מן הנפש הקרו: דמעות מרות של יאוש, של עלבון צורב, עלבון החיים...

נודד לנצח!

על החזה מורד הראש, עננה מכסה את המצח, דמעות נושרות מן העינים: בפעם המאה אבד לו הכל !...

נודד הוא!
מעיר אל עיר, מארץ אל ארץ, מים אל ים...
אין מקום לו תחת השמים...
והים נח במנוחת בין־השמשות.
עטרת פז חבש המערב.
על פני חלקת הים הזה היוצר ניצוצות זהב...
ויבך הנודד...
מים גדול שברו, גדול מים...
ורק דמעות קטנות־קטנות נופלות הימה, הימה...
גדול הים !...

ד.

מַדּוּעַ ?

את קרני האור בעלות השחר שאלתי: מדוע לא תְּאֱהָבֵנִי יפתי ?

ותפזזנה הקרנים על כתלי החדר ותחלקנה על פני שמיכת מטתי, ותלטפנה את לבי הסוער, את מצחי הבוער, ותשקנה את עיני, את שפתי, ואנכי שאלתי: אבל מדוע לא תאהבני גם אורת לבתי ?

הבלבי אין די אש, ובנשמתי די אור? מדוע...

ויצפצף ההונא על אֶדן חלוני ויתופף על השמשות בכנפיו, בחרטומו, וישר לי שלומו של־בקר, ואנכי שאלתי: אבל מדוע לא תאהבני צפרי?

ואבט הגנה.

טובלות בטל בקר צוהלות לי השושנים ועל ידי קרני שחר עדינות, מצחקות בגביעיהן, שולחות לי שלומו של בקר ואשאל: ומדוע לא תאהבני שושנת לבתי?

האין לי די שושנים, האין לי די שירה? מדוע...

ובצחוק קל של ילדות, בתחנונים ורך נוטות השושנים לי בראשיהן: אנא, בן־שושנים, אהבנו!

בפזיזות, באהבה, בעדינות, בחם תלטפנה הקרנים את לחיי, את שערותי: אנא, בן־אור, אהבנו!

בצהלות גיל, בתרועת חיים, בשירי אביב לי שרו צפרי שמים: אנא אהבנו משורר!...

אז עצמתי את עיני, אטמתי את אזני ואנף את תריסי חלוני...

ואת ראשי כבשתי בכרי המטה...

אז שאלו צפרי שמים, קרני השחר, שושני הגן: מדוע לא תאהבנו. אח מסכן?

מדוע?

ה.

קִרְבַת נְשָׁמוֹת.

בחצות הלילה ואני שוכב על מטתי.

ואי־מנוחה הרגשתי בקרבי, דבר־מה הרימני מן המטה.

כאשר עצמתי את עיני בכונה, להסיח את דעתי מן הכל ולישון, אז התגבר בי רגש אי המנוחה עוד יותר.

על שלחן קטן העומד על יד מטתי דולק נר סטיארין, ואצלו ספר פתוח. אינני קורא בו הרוח מדפדף אותו, משמיע רעש קל ושופע רזים עליונים...

לבת הנר מתנועעת. על הקירות ועל הספון עולים צללים ויורדים ברממה...

הוילון הלבן מתפתל ומתרומם ודבר־מה מתלחש בי וקורא לי...

ראשי לוהט. הרוח עובר ושופך עליו גלים קרים, מחליק על מצחי ולוהש על אזני ומגלה לי איזה רז קוסס, מרעיד...

פתאם אני עוזב את מטתי ויושב על יד החלון הפתוח.

גל רוח מתפרץ החדרה, עובר על פני הנר ומכבה אותו...

חשך בחדר. רק הלבנה החורה משקיפה מאחורי עצי הגן ואורה הכחלחל רועד על הוילון ועל שמיכת מטתי...

שלו העולם. דומם ובחמים מביטים הכוכבים כמסתירים איזו תעלוּמות נצח עלי העצים מתלהשים, עטלפים מסתובבים סביב החלון... בקצות השמים מתרוממים גלי אֵד אשר עין אפר להם ומקשיבים מרחוק לרממת הלילה החורה...

אור כחלחל תועה בתוך העלים ומסלסל אותם...
וישב הרוח ויחץ את ים הירק וארא חלון פתוח מואר...
וילון לבן כסה את החלון. על רצפת הירק סנן אור דק ענוג ורך.
אז נשב הרוח שנית ויורם הוילון ויפול נגה בגן...
מנוחת עולם בקעה ועלתה מתוך החדר...
לבושה כולה לבנים, שוקטה ומפיצה קסמים חרישים כליל אביב ונוגה כצחוק
קל מתוך דמעות, ישבה היפה כפופה על ספר ותעין בו...

רשימות שונות.

I

„חיי העברים".

זה שם ירחון חדש בשפת רוסיה, אשר החוברת הראשונה מונחת לפנינו עתה.

היו ימים אשר התוכחו והטילו ספק בדבר, אם יש לעמנו צורך בירחון מיוחד בלשון המדינה. ואולם מזמן הוכוחים הללו עברו יותר מעשרים שנה, ועתה הנה לפנינו מכתב־עת חדש, השלישי במספר, מלבד ירחון מיוחד לעניני החנוך, שגם הוא נוסד בשנה זו.

זה אות — — אבל לבי לא יתנני להוציא מזה ראיה על התרבות העוסקים בצרכי עמנו מצד הנאורים שלנו. הן יודעים אנחנו את מספר הקוראים של כל העתונים שלנו. הנוספו עליהם רבים?

ואולם הירחון החדש אשר לפנינו לא כן יחשוב, ובמאמרו הראשון אל הקוראים יוכיח באמת ובתמים, כי „מורגש צורך עצום" בו, ולכן יצא לאור.

בוודאי יאמר הקורא בלבו, כי קהל סופרים, הרוצים לפתור שאלות חיינו באופן אחר מאשר יעשו יתר העתונים, נוסדו יחד להוציא עתון חדש, למען פרסם „מלה חדשה". טעות היא! במעמרו על דבר תעודת הירחון החדש יאמר העורך גלוי, כי על דגלו חרות שם „הציוניות", אשר לעניניה והפצתה יקדיש את עמודיו.

ובכן... תבן לעפרים!

במאמרו הנזכר יתאונן העורך, כי עד היום לא היה מקום לכל אלה אשר חפצו להגן על הציוניות או לברר שאלותיה, ולכן הוא בונה בית־מקלט להאמללים האלה.

האמנם היה כדבר הזה?

ואנחנו ידענו כי דברים של טעם על אדות „הציוניות” נתקבלו גם כאותו הירחון הרוסי הנחשב למתנגד „להתנועה החדשה”. ולדברים מחוסרי טעם גם כן נמצא, תהלה לאל, נואל כדמות עתון אשר זה ארבע שנים הוא מקדש כלו „לרעיון הקדוש”, וחטא הוא לחשדהו, כי דחה מתוך מחנהו אישים הנאמנים בברית הציוניות.

ואני עובר על פני כל החוברת הראשונה לבקש שם את „הנדחים” ואיני מוצא אף שם אחד, אשר לא נודע לי עד הנה ואשר את דבריו אני מוצא בפעם הראשונה. מן המשוררים עד המתרגמים, כל הפובליציסטים והבלטריסים, גלוים וידועים לכל המצוי אצל ספרותנו העברית ברוסית.

איה אפוא אלה, אשר בשבילם נוסד הירחון החדש? האם רק „מנין” חדש הוא למתפללים קבועים?

אך אולי יבאו עוד בעתיד ויהגלו לפנינו? ואולי כון העורך להביא טוב טעם ולטהר את האויר במחנה הציוניות; להסיר משם כל מום וכל נגע?

נחכה ונראה! בן אָגא.

II.

הערה קטנה.

זאת הפעם השניה שמוכיחים אותו „בהדור” על שאני נותן מקום בהוצאתי לשירי ה׳ א. ליבושיצקי. והנה אין את נפשי להצדיק את פעלי לאמר כי יש מה שאינו מוצא חן בעיני אחרים, טוב בעיני. אני בא בזה רק להעיר, כי אם באמת יש חטא בהדפסת שירי ה׳ לבושיצקי, אז אין אני לבדי החוטא, כי אם כמעט כל המו״ל העברים, כי שירי ה׳ ליבושיצקי נדפסו ונדפסים בעתונים: „המליץ”, „הצפירה”, „הצפה”, „השלוח”, „הקשת”, „השקפה”, „השבוע”. ובמאספים: „לוח אחיאסף” „האשכול”, „ספר השנה” ועוד.

ורשוי. בן־אבינדור.

Herausgeber, verantwortlicher Redacteur u. Drucker: Josef Fischer, Krakau